

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

XXXVII. évfolyam

2016/1

Szokolay Orsolya
9400 Sopron, Deák tér 7.
orsolya@szokolay.hu
Tel.: +36 305 992 231
www.szokolay.hu

Sopron, 2016. február 23.

Kedves Barátaink!

Március 30-án lesz Édesapám születésének 85. évfordulója.

Erre az este a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Kocsis Zoltán vezényletével ünnepi hangversennyel készül.

2016. március 30. szerda este 19.30

MűPa Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Szokolay Sándor Emlékkoncert

Szokolay Sándor: Nyitányfantázia, op. 377

Szokolay Sándor: Trombitaverseny, op. 66

Bartók: Táncszvit

Szokolay Sándor: Vérnász-szvit, op. 54/c

Kodály: Psalmus Hungaricus

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

Közreműködik: **Boldóczy Gábor** (trombita), **Pataki P. Dániel** (tenor)

Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

Az eseményt szeretettel készítik elő a szervezők, de a közönségszervezéssel külön nem foglalkoznak. Félő, hogy a koncertről csak kevesen értesülnek és az 1700 fős teremben pár százan hallgatják meg a műsort.

Ez azért is lenne szomorú, mert ilyen magas színvonalú előadásban nagyon ritkán szólnak meg Édesapám (és más kortárs szerzők) művei, ráadásul az elhangzó kompozíciók a Szokolay életmű kiemelkedő alkotásai.

Segítségét szeretnék kérni a koncert terjesztésében, hogy Édesapám születésének 85. évfordulóját méltóképpen ünnepeljük.

500 db. kedvezményes jegyet kértem, amit 1500.- Ft/db. áron biztosít *baráti körünk* számára a MűPa, a meghirdetett (2300.-Ft-tól, 4900.-Ft-ig) hivatalos jegyárakkal szemben. A kedvezményes jegyek is nagyon jó helyre szólnak.

A budapestiek a MűPa jegyirodáiban a koncertre hivatkozva, "*Szokolay baráti kör*" jellegével válthatnak kedvezményes jegyet, március 23-ig. A vidékieknek segítik a jegyek átvételében.

Megköszönénk, ha továbbítható a levelet az ismerőseitek körében, akiket érdekelhet a koncert.

Úgy érzem, hogy hűséges barátainknak jeleznünk kell, ha nehézségbe ütközünk Édesapám ügyében.

Közös összefogással sokat tehetünk a koncert sikeréért!

Így többszörösen ünnep lehet a hangverseny, hiszen olyan "eszme" segítségével válhat igazán ünnepivé, ami Édesapám szellemiségét élteti!!!!

Bízom szívügyünk sikerében és előre is köszönöm a segítségeteket!

Ünnepeljünk együtt március 30-án a MűPa-ban!!!!

Szeretettel és üdvözléssel:

Szokolay Orsi

A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI

SZERKESZTI:
MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA

XXXVII. évfolyam – 2016/1
március

TARTALOM

Ünnepi hangverseny a Zeneakadémián – <i>Rozgonyi Éva</i>	4
Kodály Zoltán születésének 133 évfordulója – <i>Sapszon Ferenc</i>	7
Énekkari hangverseny Kecskeméten – <i>Varga Géza</i>	14
Andor Ilona emlékhangverseny – <i>Somorjai Paula</i>	16
Utak Kodályhoz – <i>Ittész Mihály</i>	18
Emlékezés Varga Gyözőre – <i>Ittész Mihály</i>	22
Pécsett a Kodály Zoltán Gimnázium 40 éves jubileuma – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	24
Kodály művekkel a dobogó tetején, siker Lengyelországban – <i>Gungl Rita</i>	27
Búcsú koncert a Mecsek kórustól – <i>Törtely Zsuzsa</i>	29
Tillai Aurél 85 éves szerzői estje – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	32
90 éves a Szegedi Egyetemi Énekkar – <i>Dohány Gabriella</i>	37
KÖNYVBEMUTATÓ –Egy utolsó humanista visszaemlékezései – <i>Palojty Kinga</i>	39
Bónis Ferenc: Rákóczi-induló, Kossuth-szimfónia, Székely fonó – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	42
Kultúrák találkozása és Bartók – zenepedagógiai konferencia – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	46
Bartók Gyermekeknek – Bartók és a gyerekek – <i>Mihalovics Csilla és Lázárné Szanádi Csilla</i>	48
Furulya- és dudamuzsika - zongorán: – <i>dr. Szesztay Zsuzsa</i>	51
Dalok kölcsönhatásai – <i>dr. Kismartony Katalin</i>	55
Forrai Katalin-díj nevezés – <i>Dietrich Helga</i>	59
A Magyar Kultúra napja – Kitüntetettjeink – <i>Ittész Mihály</i>	61
Búcsú és emlékezés	63

A címodalt Borsos Miklós alkotásával Szántó Tibor tervezte

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a Magyar Kodály Társaság

Felelős kiadó: a Magyar Kodály Társaság elnöke

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

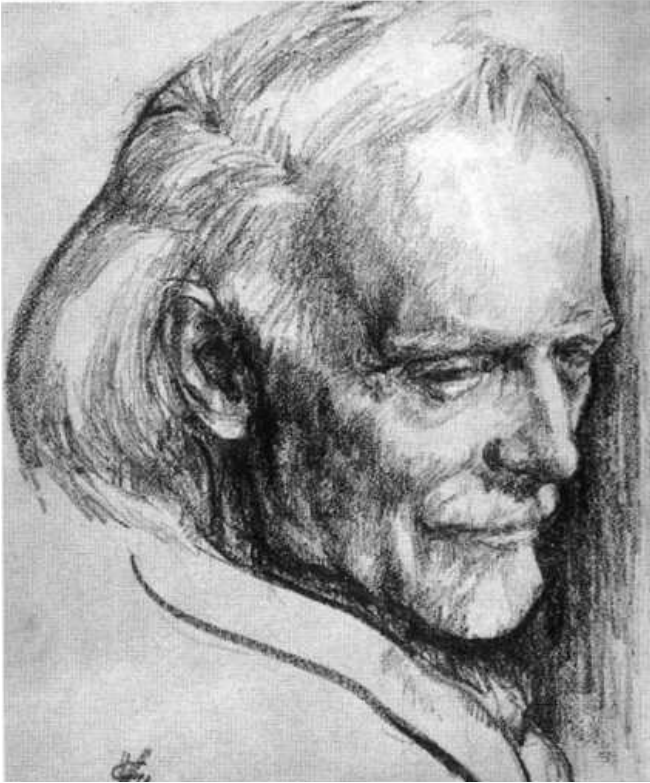
Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Kodály

kréta 50×70 cm

Varga Győző grafikája

A kecskeméti Kodály Intézet tulajdona

Ünnepi hangverseny Kodály Zoltán tiszteletére a Zeneakadémián, 2015. december 13.

Ünnepi beszédet mondott:

Rozgonyi Éva

Liszt-díjas, Bartók-Pásztory-díjas karnagy

Kodolányi János az *Égő csipkebokor* című művében sorra szedi az ünnep alkalmait a születéstől a halálig, az örök hűség esküjétől a zenekari hangolást követő csendig, majd így folytatja: „ az ünnep kiemelkedés, föl-szárnyalás az alantásból, a térből és az időből, az életből – a *létbe* .”

Megfogyatkoztak az ünnepeink, a piros betűs napokra szorítkoznak, pedig nem is oly rég ünnep volt, amikor édesanyánk megszegte a kenyeret, miután a késsel keresztet rajzolt rá.

Mindennapi létünk szakralitásának elvesztése egyre inkább felértékeli a művészettel való találkozást, mely messze több, mint a „szabadidő kultúrált eltöltése”.

A művészet: jobbik énünk megtalálása, felmutatása, embervoltunk elidegeníthetetlen része.

Mi az a varázslat, ami arra készlet 40-60 fiataalt – vagy azokat, akik a fiatalságot régebb óta gyakorolják – hogy hónapok munkájával létrehozson valamit, ami néhány perc alatt elillan?

Miért éri meg a jelenlevőknek, hogy szeles, esetleg nyirkos estén – elszakadva az otthoni TV szem-rágógumijától – tanúja legyen annak, amint a színpadon lévők odaadással és ragyogó tekintettel létrehoznak valamit, ami több, mint önmaguk.

Valóban elillan, ami elhangzott? NEM! Beleépül a sejtjeinkbe, még az utódainkéba is.

Múlhatatlanul szükségünk van az ünnepekre, hogy táplálékot kapjon a lélek, s ne éhezzen, vacogjon a technikai csodák bőséges asztala mellett.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége és sok-sok énekeses számára felemelő szép ünnep, amikor évre évre megemlékezünk Kodály Zoltán születésének évfordulójáról és a hozzá kapcsolódó Kórusok Napjáról.

Ünnepi estünkön a rendezők, énekesek és karnagyaik nevében tisztelettel köszöntöm a hangverseny védnökét, *Kodály Zoltánné Péczely Sarolta* asszonyt, a zeneakadémia rektorát, *Vígh Andrea* művésznőt.

A megjelent nagyra becsült tanárokat, művészeket, kedves valamennyijüket.

Szokolay Sándor szavával „az örökkévalóságba távozott magyar szent”, a XX. századi magyar zeneélet legfényesebb ikercsillaga – ahogy

Illyés Gyula nevezte – december 16-án született Kecskeméten 133 évvel ezelőtt. Sok-sok köszönnivalóval hajtjuk meg fejünket a neve előtt.

133 év! Ez alatt megértünk két világegést, ilyen-olyan színű *izmust*, Magyarország elveszítette területének két harmadát, lakóinak száma kétharmadra zsugorodott, évtizedeken át próbálták – ma is próbálják – ránk sütni a bűnös nemzet bélyegét.

Ha csak annyit tett volna Kodály Zoltán, hogy a trianoni benuhátról fölírzza az országot a Psalmus Hungaricus-szal, akkor is fényes hely illetné meg az égi Parnassuson. (A zsolttáros szavát akkor megértette Európa)

Szedjük sorba csupán a legfontosabb műveit a már említett magyar zsolttáron kívül: Galántai táncok, Marosszéki táncok, Páva variációk, számos hangszeres szóló mű, dalok, három kötetnyi (közel másfél száz!) kórusmű, színpadi művek, Budavári Te Deum, mellettük apróbb gyöngyszemekként a bicíniumok sora, három vaskos kötetnyi prózai munka. Elámulunk az életmű gazdagságán, még inkább elámulunk, amikor egy-egy művel közelebbről megismerkedünk.

Prózaí írásai hűsbavágo időszereúsége döbberetes. Kiváltképp az iskolával, tágabb értelemben az emberneveléssel kapcsolatos sorai. Majdnem 200 tanulmány! Vajha ott lenne minden oktatás-irányító asztalán, s forgatná is!

Sajnálatos vargabetűket leíró oktatási rendszerünk hullámvölgyei idején is töretlen hittel, bizalommal, sőt buzdítani-tudással munkálkodott.

Mindig megrendülök, valahányszor újra olvasom a Visszatekintés első oldalát. Szolgálatnak tekintette minden tevékenységét – a műveltségében magyar, magyarságában művelt nép érdekében.

Nemzedékeknek adott zsinórmértéket, távlatot, követésre való példát. Zeneszerzők generációjának lett ihlető forrása az Ő formai szigorúsága. Azt is Kodály Zoltánnak köszönhetjük, hogy nemzeti imánkat, a Himnuszt úgy énekelhetjük, ahogyan Erkel Ferenc megírta.

Kodály Zoltán alaposságát bemutatandó, szeretnék feleleveníteni egy történetet. Dr. Nádasi Alfonz bencés atya írta le, aki Kodálynak élete végéig latin-görög tanára, beszélgető- és lelki társa volt. Advent első vasárnapjának, az egyházi év kezdetének zsolttára volt a téma. A 25. zsolttár 3. verse „universi, qui te expectant, non confundetur” – akik benned bízakodnak, azok soha szégyent nem vallanak. Kodály mondata, ill. kérdése: „milyen különös, hogy éppen advent első vasárnapján kezdjük így a misét. Az expecto most activum, vagy passivum várakozás?” Nádasi Alfonz: „Egyértelmű, hogy activum” Kodály Zoltán: „Akkor a várakozás a legteljesebb bizalom. Így érthető, hogy egész évre szól”.

Ma gyűjtöttuk meg az adventi koszorú harmadik gyertyáját, merítünk erőt adó hitet egy egész évre a 25. zsolttár 3. verséből: „akik benned bízakodnak, azok soha szégyent nem vallanak”.

Ünnepi megemlékezésem elején a legendás, túl hamar megszüntetett Békés-Tarhosi Énekes Iskola leghíresebb növendékét, Szokolay Sándort emlegettem, most egy másik jeles tarhosi iskolatárs versével köszönök el Önöktől.

Csukás István: Kodály Zoltán

Hegy havára könyökölve
néz le a magyar Alföldre
Erdély felől Kecskemétre,
a halálból a bölcsőre.

Ha szól, visszhang lesz az immár,
lelkünkéből kizengő zsoldár,
sóhaja is fel-felrémlik,
ha a kínokat ránk mérik.

Most már így lesz, mindörökké
torka, tüdeje a csöndé,
onnan szó és sóhaj által
nem jön ember lábbal, szárnyal.

Aki volt egy, lett szétszotva
végtelen, a nép hordozza
szóban, dalban, hallgatásban
él szüntelen áramlásban.

Leszáll is a hegy haváról
közeli emlékből, gyászból,
mint ahogy a romló testen
túllép, ami sérthetetlen.

A hangversenyen A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége – KÓTA rendezésben kiváló kórusok léptek fel. Valamennyi énekkar **Kodály Zoltán** kórusműveit szálaltatta meg, megrendítően szép előadásban. A műsorvezető *dr. Fehér Anikó* méltatta a szereplő együtteseket.

MIRACULUM GYERMEKKÓRUS – Kecskemét.

Műsoruk: Gergely-járás, Villó. A 150. genfi zsoltár, Újesztendő köszöntő, Karácsonyi pástortánc. Vezényelt: **Durányik László**

KOMLÓI PEDAGÓGUS KÓRUS.

Műsoruk: A magyar nemzet, Öregek, A 114. genfi zsoltár, Esti dal. Vezényelt: **Dr. Szabó Szabolcs**. Orgonán közreműködött: *Tóth Gábor*.

ELTE NŐIKAR.

Műsor: Nagyszalontai köszöntő, Vízkereszt, Hegyi éjszakák I., Vejnemőjnen muzsikál. Vezényelt: **Mindszenty Zsuzsánna**. Zongorán közreműködött: *Weisenfeld Melinda*.

PRELUDE VEGYESKAR.

Műsor: Adventi ének, Ének Szent István királyhoz, Sík Sándor Te Deuma, Az 50. genfi zsoltár. Vezényelt: **Kabdebó Sándor**.

A közönség méltó elismeréssel jutalmazta az ünnepi hangverseny közreműködőit.

Kodály Zoltán
133. születési
évfordulója
2015. december 16.

Koszorúzás a Köröndön a Kodály Zoltán domborműnél

Ünnepi megemlékezés a Kodály Múzeumban

A műsor előadója, **Sapszon Ferenc** Kossuth-díjas karnagy,
a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola megalapítója.

Közreműködők: az iskola *Jubilate Leánykara*,
a zongoránál: **dr. Dominkó István**.

Az „Epigrammák” *Kistényei Melinda* szövegével hangzottak el.

Epigramma 1 „Hazaszeretet”

Tisztelt Kodály Zoltánné, és tisztelt ünneplők!

Mai megemlékezésünkhöz 3 bibliai képet szeretnék segítségül hívni. 3 bibliai párhuzamot, példát, amin keresztül nézzük Kodály Zoltán életét, és örökségét.

Az első a talentumokról szóló példabeszéd.

1. Talentumok

Az Úr egyik szolgájának tíz talentumot, a másikkak ötöt, a harmadikkak egyet ad, hogy gazdálkodjanak velük. Van, aki elássa, van, aki megsokszorozza.

A talentum ajándék: az ember „természetes” képességeit, illetve a Szentlélek ajándékait jelenti, amelyekben folytonosan növekednie kell. *A kérdés: mit tesz a talentummal, mire használja a tehetséget? Lehetősége és felelőssége: hogy éljen vele, kamatoztassa Isten dicsőségére és az emberiség javára!*

„Jól van, jó és hű szolgám, a kevésen hű voltál, sokat bízok rád ezután...”

Hűséges az, aki az Istentől kapott javaival a kötelesség áldozatos teljesítése által azt teszi, amit a tulajdonos, az Adományozó kíván! Kodály így fogalmazza ezt meg: **„Akiben van tehetség, köteles azt kiművelni a legfelsőbb fokig, hogy embertársainak mennél nagyobb hasznára lehessen”.**

Kodály erre példát is ad: Sok talentumot kapott, s azokat mind kamatoztatta közössége – népe – javára.

Szoktuk mondani: *„A nevelés akkor eredményes, ha eljuttatja a növendéket az önnevelésig”.* Nos, ahogy emberi fejlődésében, úgy zenei téren is Kodály önmaga igényes nevelője volt.

10 éves korában kezd hegedülni, közben néhány zongoraórát kap egy rokokótól. Iskolatársaival vonósnégyesezni szeretne, de mivel nincs csellójuk, gyorsan megtanul csellózni is: egyszerűen egy gordonkaiskolából megtanulja a gyakorlatokat. Majd hangszeret cserél: átadja egy társának a csellót, és ő folytatja a brácsával. Egy özvegyasszony kottákat ad el a városban. Itt bukkan rá a Wohltemperiertes Klavier két kötetére, amit gyorsan megvesz, majd – féléves zongorázás után – végigjátssza a 48 prelúdiumot és fűgát. Néhány Beethoven-szonátát hallás után (nővére játssza a szomszéd szobában), kotta nélkül tanul meg, egy billentyű leütése nélkül. Hamar megtanul orgonálni is, s a diákmisék orgonistája lesz. De legnagyobb öröme a nagyszombati székesegyház gazdag kottatárában való bűvárkodás. Hatalmas tudásszomjtól hajtva bővíti technikai és irodalmi ismereteit és lesi el a zeneszerzők mesterségének szabályait. Az első partitúra, ami sorsdöntő hatással van rá: Beethoven C – dúr miséje, melynek kéziratot másolatát szomjasan tanulmányozta a poros székesegyházi kottatárban. Aztán kezébe kerül másik kedvenc tanulmánya:

Liszt Esztergomi miséje. Zenét szerez a megismert partitúrák mintájára. Ottani szerzeményeit, miséjét, s egy nyitányát előadhatja Toldy Béla a gimnázium paptanára.

Míg Galántán élményeket gyűjt, ráérez és megnyílik az értékekre, Nagyszombatban már tudatosítja ezeket az értékeket.

Tanulmányait jeles érettségivel zárja, majd a Zeneakadémiára, és – hogy látóköre minél szélesebb legyen – a bölcsészettudományi kar magyar-német szakára is jelentkezik. Emellett felvételét kéri a budapesti Eötvös-kollégiumba.

Szinte polihisztor volt: csellista, zeneszerző, tudós, bölcsészdoktor, gondolkodó, nyelvész, népdalgyűjtő és kutató, tanár, kemény kiállású közéleti ember. Sok nyelvet beszélt, félelmetes memóriájáról, hatalmas műveltségéről legendák szólnak, mint ahogy sokan vallanak titokban ajándékozói, nagylelkű, segítőkészségéről is. „*Jól van, jó és hű szolgálom, a kevésben hű voltál, sokat bízok rád...*” – mondja az Úr.

Epigramma 2 „Nyár elé”

A második kép az irgalmas szamaritánus képe.

2. Irgalmas szamaritánus

Az út szélén, a földön fekszik egy megvert, kirabolt, félholtan otthagyt ember. Jön egy **pap**, majd egy **levita**, mindkettő meglátja, majd közömbösen továbbmegy és folytatja a maga útját.

A **szamaritánus** félbeszakítja útját, közelepp a rászorulóhoz, **lehajló hozzá**, bekötözi sebeit, elviszi egy fogadóba, és ápolja. Másnap két dénárt ad a vendégfogadósnak, hogy gondozza a rábízott embert.

Megtaláljuk ezt a rászorulóhoz lehajló gesztust Kodály életében is.

Ő is ment, ill. mehetett volna a maga útján.

– Mehetett volna a külföldi hírnév felé, művelt országok könnyebb, nyugalmasabb életet ígérő csábításának engedve... De – amint írja – „*a határon mindig megjelent előttem egy ízélt láb, rongyos gyermek-sereg, egyik-másik hajdani galántai iskolatársam arcvonásaival. Kórusban kiáltották: „Ne hagyj itt bennünket!”*”

– Mehetett volna a sok-sok remekmű megírásának útján,... De élete delén (a Psalmus nagy sikere után) ráeszmél arra, hogy hiába írja a legszébb zenéket, ha nincs kinek, ha nincs, aki azokat meghallgassa, megértse, igényelje. „*Ezért sok tervemet félbehagytam és énekgyakorlatokat kezdtem írni gyermekek számára.*”

– Miközben felfedezi az élni segítőkészség nagy értékeit pl. a magyar népdalban, szembesül a magyar nép kulturálisan inséges, szomorú helyzetével: „*félben maradt nép, teljesületlen nagy ígéretek hordozója*”. És ekkor cselekvésre indítja őt a népe iránti reménytelen, viszonzatlan, viszonzhatatlan szerelem. Hiszen „*mi lehet a jövője annak a nemzetnek, melynek*

tömegei nem részesülnek a kultúra „vitaminjából”, és szellemi téren „póttáplálékon” tengődnek? Nekünk tömegeket kell a zenéhez vezetni!” Miben tudok, miben kell segítenem, és segíthet-e itt más, mint a nevelés? – kérdezi! „S az izzalmas szamaritánus félbeszakítja útját, és lehajol a rászorulóhoz”:

– „Nem volt sürgős számomra, hogy szimfóniát írjak. Sokkal sürgősebb volt, hogy felneveljünk egy olyan közönséget, mely alkalmas rá, hogy minden jó zenét meghallgasson.”

– „Körülnézve itthon azt láttam, hogy nem szimfónia kell ide, hanem gyermeknevelés. Ezért 10 évig nem foglalkoztam jóformán mással, mint gyermekneveléssel. Mondhatnám: gyermekruha-gyártásra „profilíroztam” magamat, semmi „exportcikket” nem csináltam, mert gyermekeink zeneileg meztelenül szaladgáltak. Ha azt akarjuk, hogy valaha zeneértők legyenek, övelük kell foglalkoznunk”.

– „Az iskolai oktatásban áldatlan állapotokat találtam. Tenni akartam valamit népemért. 2 és 3 szolamú kis darabok egész sorát írtam. Ez rengeteg időmet vette igénybe. De egyáltalán nem sajnálom ezt az időt. Egy tucat könnyű kétszólamú gyakorlat írásával ugyanannyit adhatunk az országnak, mint egy új szimfóniával – ha nem többet! En mindenekelőtt hazámat akarom szolgálni”

– „Sok időt fordítottam arra, hogy kórusokat írjak gyermekeknek és iskolai énekkönyveket állítsak össze. Azt hiszem, sohasem fogom sajnálni az időt, amely így nagyobb művek írására elveszett. Úgy érzem, ezáltal ugyanolyan hasznos munkát végeztem a közösségnek, mint ha további szimfonikus műveket írtam volna.”

Epigramma 3 „Bánat”

Idézzük magunk elé a harmadik bibliai képet: Ez pedig a sziklára épült ház képe.

3. Sziklára építés

Aki sziklára épít, az a maradandóra, a szilárdra épít. Épülete ezért teherbíró és tartós lesz. A homokra épített ház összedől, és romhalmazzá lesz.

Kodály tudta ezt, ezért nevelési rendszerét lélektanilag és bölcséletileg mélyen megalapozott, érvényes, klasszikus igazságokra építette. Meglátásait ma sorra igazolják a tudományok, a pszichológia, az agy kutatás. Mondatai mögött mély bölcséleti, antropológiai, pszichológiai megalapozottság van.

„Az »épület«, amit még *Kodály* emelt, ma is áll: lehet, hogy kicsit megkopott, lehet, hogy ki van törve az ablaka itt-ott, de még otthon vagyunk benne” – nyilatkozta nemrég *Kodály Zoltánné*.

Nézzünk rá erre az épületre, nézzük az alapozást, amely a legfontosabb, de láthatatlan része a háznak.

A klasszikus kultúrák által is igazolt egyik alaptétel:

A zene feltétlenül szükséges az ember fejlődéséhez, nélkülözhetetlen és hatékony eszköze a személyiség fejlesztésének! A másik:

Az ember csak az értékekkel való belső találkozás és táplálkozás útján növekedhet!

Kodály a zenére, a zenével való nevelést az embernevelés elengedhetetlen részének látja!

A kodályi cél tehát messze túlmutat a zenén:

A cél: A TELJES EMBER: „Az általános iskola célja: a teljes embert megalapozni. Zene nélkül nincs teljes ember.”

A cél: A BOLDOG EMBER, A BOLDOGABB NEMZET: *Az út a boldogabb élethez a műveltségen keresztül vezet. „Nem lehet boldog ember, akinek nem öröm a zene.” „Csak boldog gyerekekből lehet boldog felnőtt, és csak ezekből lehet boldog ország”.*

A cél: A JOBB EMBER: *„Eljuttatni mindenkihez a nagy zenék üzenetét, s ezáltal boldogabbakká és jobbakká tenni az embereket. Felfakasztani és mindenki számára hozzáférhetővé tenni a zene öröm- és erőforrását, hogy abból merítve az emberek teljesebb életet éljenek”*

„A zene ügye az általános iskolában nem is a zene ügye elsősorban”. Kodály hitte, hogy a zene jobbá teszi az embert. Mert a zene tartalmat hordoz!

A jó zenének erkölcsi súlya és mondanivalója van, a jó zene az embert építi, teszi képlékeny szívűvé, a rossz zene az embert fenyegeti és mállasztja belső tartását. Kell a remekművekkel való érintkezés, mert nélküle a lélek sorvad, zsugorodik.

Végül cél mindezekért: a MAGYAR ZENEKULTÚRA megteremtése.

Ezért kell a zene szívébe hatolni, hogy az a gyerek szívébe hatolhasson. Nézzük tovább a „sziklára épített házat”.

1/ Alapkő: az értékes magyar **népdal**. A magyar klasszikus zene, mely hivatott arra, hogy a nemzet zenei kultúrájának, és a zeneoktatásnak alapja legyen. Miért?

– Mert szép és értékes: „századok csiszolta tökéletesség” – mondja Kodály.

– mert egyszerű egyszólamúságában magasrendű esztétikai és nemzeti értéket hordoz;

– és mert ez az érték teherbíró, amelyre nyugodtan építhetünk.

2/ „oszlop”: A zenei nevelés vokális jellegű, az éneknek központi szerepe van a zenei tevékenységben. Miért?

– Mert a zene gyökere az ének!

– mert az ének az emberi lélek legközvetlenebb, legtermészetesebb és legőszintébb megnyilatkozása, ingyenes hangszer, a zenekultúra termőtalaja; „Ha egy szóval akarnók jellemezni e nevelés lényegét, az a szó nem lehetne más, mint: ének”... – mondja Kodály.

- mert a hangszer nélküli szabad ének a zenei képességek igazi és mélyreható iskolája;
- mert a belső elképzelésnek és a hallásnak irányító szerepét biztosítja és bekapcsol az aktív zenélésbe. Hiszen:
- „*Igazi zenekultúrához csak aktív zenéléssel juthatunk*”.

Kiemelkedően fontos:

A kóruséneklés, ami belépés a zenekultúra legmagasabb értékeinek birodalmába.

3/ „oszlop”. A zene birodalmába való belépés kulcsa: *a kottaolvasás*. „Zenekultúra ma már írás-olvasás nélkül csak úgy nem lehet, mint irodalmi kultúra”. – olvassuk Kodálynál.

Ebben hatékony segítő eszköz a *szolmizáció*. Miért? mert:

- beoltja a növendékebe a zenei gondolkodás alapjait;
- mert megvilágítja a zenei történelemben a hangok szerepét, összefüggésrendjét;
- mert alakítja a tonális hallást;
- mert segíti a tiszta intonáció fejlesztését.

Miként cselekedjünk?

A zenei nevelés **minél korábban** kezdődjön, a zenei szép magvát a legzsebébb korban el kell ültetni. A gyerek találkozzon és táplálkozzon **a legjobbal**, merítsen a „tiszta forrásból”, érintse őt meg a legnagyobb hatása. „*Próbáljuk meg az ifjúságot jó zenére tanítani, amilyen korán csak lehet. Jó tanárok mellett ehhez jó irodalom szükséges.*”

Epigramma 4. „Tavaszi”

Az embert, a népet felemelni akaró szeretet mozgatta, s a gyermek mélységes tisztelete hisz „egyetlen gyermek többet ér, mint az egész világ” ezért hagyta meg Kodály: *a gyermeknek csak a legjobbat adjuk, minden más árt neki*... „*csakis művészi érték való a gyermeknek!*”

FOTÓK: BIRINYI JÓZSEF

„Aki pedig hallja e szavakat, de nem cselekszi, balga ember, ki homokra építi házat. És ömlött a zápor, és jött az árvíz, feltámadtak a szelek, és beleütköztek a házba; s az összeomlott, és romhalmazzá lett.”

Céljai megvalósítására Kodály létrehozta az ének-zenei általános iskolát, ahol rátermett énektanár dolgozik, ez az iskolatípus bizonyított, és bizonyítja ma is minden területen az eredményességét!

Kodály elgondolása nagyban függ az egész iskolai közeg „humán” tartalmától. Igazán hatékony a „teljes embert fejlesztő emberközpontú nevelőiskolában” lehet, ahol az iskola egészét átjárja a kodályi gondolat és értékrend. És ehhez meg kell még teremteni a befogadó társadalmi környezetet is! Ezért a kodályi célok megvalósítására ma is a zenei iskola, ill. ennek változata a Kórusiskola a legalkalmasabb.

Kodály nemzetét felemelni akaró pedagógiai tevékenységét értékel-kötelezettség, hit és prófétai hivatástudat irányította. Ennek tudatában volt.

„*Igaza volt Toldy Bélának, hogy prófétautódot vagyunk*” – mondta egyszer Nádasy Alfonznak. „*Nemcsak azt mondják el a próféták, ami a jövőre vonatkozik, hanem azt is, ami a jelennek kell. Ez az én hivatásom, ez az én hitvallásom!*”

A prófétára – akinek vallotta magát, s akit a Gondviselő küldött nekünk – hihetetlen felelősség szakad: hisz kincseket bíztak reá, és érzi, épp ezekre van szüksége az embereknek.

A kodályi épületet nevezhetem kodályi útnak is, s az oszlopokat csillagoknak, vagy útjelző fényeknek. Bizony elhagytuk ezt az utat, letértünk róla, s lassan benövi a gaz, ellepi a gyom.

De talán most nyílik rá lehetőség, hogy fölnézzünk az útjelző fényekre és elinduljunk ismét a kodályi úton!

Vajon rá merünk-e lépni?... Kitézzük-e ismét a kodályi célokat, amelyekért ő élt, amit ő kitézett, amit ő szánt nekünk: a teljes, boldog, igaz ember eszményét, egy boldogabb ország reményét, azt, hogy ne pusztaság legyen itt, hanem Tündérbert?!...

Epigramma 5. „Felhő”

Köszönjük Kodály Zoltán!

Köszöntjük Kodály Zoltánt!

Énekkari hangverseny Kecskeméten a Kodály-évforduló jegyében

Nyolc kecskeméti kórus énekszóval emlékezett meg Kodály Zoltán születésének 133. évfordulóján. Az Újkollégiumban megtartott ünnepi koncert előadói elsősorban a város szülöttjének műveit szólaltatták meg, de az est során Buxtehude, Faure és Bárdos Lajos egy-egy kompozíciója mellett a neves kecskeméti lelkész, karnagy és zeneszerző, Osváth Viktor, Krisztus dicsérete című éneke is elhangzott.

A csütörtök esti rendezvény első perceiben *Jámbor Zsolt*, a Magyar Kodály Társaság kecskeméti tagcsoportjának elnöke személyes hangvételű vallomásában saját tapasztalatait osztotta meg arról, hogy mit jelent számára évtizedek távlatában Kodályról gondolkodni. „Gyermekkoromban Kodály élményt, az éneklés és a közös próbák élményét jelentette, később, főleg a főiskolán, tananyagga vált. És csak felnőttként kezdtem megérteni, miről is van szó. Kodály Zoltán életműve nem csak a szolmizáció, a zenepedagógiai, zeneszerzői vagy népzeneudósi munkássága, hanem sokkal több. Ezek összessége, és még ennél is több. Szerintem átfogó életszemlélet, sőt, életmód.”

Jámbor Zsolt szólt arról is, hogy Kodály követendő példaként állhat előttünk. Az ő életútját nézve ugyanis választ kaphatunk arra, hogy hogyan lehet európainak lenni, és közben magyarnak is, hogy mennyire fontos a nyelvismeret és az egészséges életmód (a zeneszerző reggelente évtizedekig úszott), de példamutató a társához fűzött mély szeretete, a hite, illetve az emberekhez, köztük a következő nemzedékhez, valamint a hatalomhoz való viszonyulása, továbbá a műveltséghez, az igényességhez való feltétlen ragaszkodása is.

A Református Gimnázium tanára ünnepi megemlékezés után nyolc kecskeméti énekkar lépett az Újkollégium dobogójára. Előbb az elsősorban örökifjából álló Kodály Zoltán Vegyeskar tagjai énekeltek irigylésre méltó lelkesedéssel, majd a *Benedictus Kórus a Nagytemplom kórusa*, a *Ferences Templom Szent Miklós Kórusa*, a *Piarista Templom Liturgikus Kórusa*, a *Scherzo Vegyeskar*, a *Református Kollégium Grádics Kórusa*, a *Nemesszeghy Márta Vegyeskar* és a *Cantus Nobilis Kórus* műsorát hallgathatták meg a zeneszerető érdeklődők.

A koncert végén *Ittész Mihály*, a Magyar Kodály Társaság elnöke a *Hirös.hu* kérdésére elmondta: évekkal ezelőtt felvállalták, hogy Kodály szellemi hagyatékát a zeneszerző születésnapján szervezett koncertekkel is gondozzák. Tavaly, sajnos, elmaradt ez a rendezvény, épp ezért most nagy örömmel látta, hogy a hagyomány csak rövid időre szakítódott meg. Elégedetten szólt arról is, hogy a hangversenyen a város kóruséletének szinte teljes keresztmetszete bemutatkozott. Úgy vélte: az énekesek örömet okoztak a közönségnek, egymást is meghallgathatták, és a közös éneklés révén – az összkar zárásként Kodály Adventi énekét szólaltatta meg – a nagy zenetudós talán egyik legismertebb gondolatának igazát is megtapasztalhatták: „*Nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia, amiben egyek lehetünk. Akkor mondhatjuk majd igazán: örvendjen az egész világ!*”

Varga Géza

Andor Ilona emlékhangverseny

„Szálljon fel énekünk” ... így kezdődött egy jubileumi hangverseny 2015. november 6-án a Nádor Teremben. Az *Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa* immáron újrászületésének 20. évfordulóját ünnepelte.

Pitoni kórusművének szövege így folytatódik: „hogy dallam a szívnek éltető új erőt adjon”, ezzel mintegy rímelve *Andor Ilonka* néni egykori kórusának megújult létrejöttére. Ilonka néni legtöbb hangversenyének mottójaként választotta ezt a művet. Szövege ugyan nem a hű fordítás, de az ének dicsérete. Teljes biztossággal nem állíthatom, de Ilonka néni szellemiségét ismerve feltételezem, hogy a Ranolder Intézetben való tevékenysége során már ismerte ezt a művet, amelynek eredeti latin szövege: „Laudate Dominum canticum novum” (Énekeljete az Úrnak új éneket).

A valamikori Randolder Intézet még az 1948-as államosítás után is tanítóképzőként működött. Nagy szerencsémre még a teljes megszűntetés előtt két évvel én is ezen intézményben érettségizhettem.

1995-ben az Intézet fennállásának 120. évfordulójára ünnepi gála műsor volt a Madách színházban. Erre az alkalomra már összeállt a javarészt régi tagokból toborzott kórus. Ilonka néni szeretete, a nosztalgizáló lelkesedés keltette őket életre, s tartja – *B. Horváth Andrea* áldozatos munkájával – a mai napig életben.

Az említett estén „Lélektől lélelig” címmel ünnepelték 20 éves fennállásukat. Műsorukon javarészt a régi, Ilonka néni által is műsoron tartott műveket kiegészítették néhány újabb szerzeménnyel. Sajnálatos módon *Breinich Beáta* betegsége miatt szólista nélkül nem hallhattuk *Pertis Jenő* Négy magyar népdal c. művének egyik tételét, ami szintén repertoár bővítésére szolgáló darab volt.

A Bartók és Kodály művek megidéztek a félévszázados szellemet, aminek egyik csúcspontja Benjamin Britten meghívásakor az Angliában töltött napok koncertjei és a Columbia Hanglemezőgyár Edison díjjal kitüntetett lemeze volt. A „lányok” – azóta asszonyok, anyák, nagymamák – hangjának egykori fényét és erejét őszinte lelkesedésük, a tiszta művészetbe vetett hitük pótolta. A kórust egyre kisebb számban látogatják régi, még Ilonka néni keze alatt felnőtt énekesek. Azonban új tagok alkalmazkodása a hagyományokhoz garancia arra, hogy a szellem tovább él.

Az est háziasszonya – *B. Horváth Andrea* – végig oldott, családi hangulatban vezette a műsort a közönség legnagyobb meglegésére.

A hangversenyen kívül könyvbemutatónak is szánták ezt az estét.

„**111 – Képek, emlékek, gondolatok – In memoriam Andor Ilona**” c. emlékalbum, mely Ilonka néni születésének 111. évfordulójának évében jelent meg, *Breinichné Horváth Andrea* gondos szerkesztésében. Gazdag képanyag illusztrálja Ilonka néni életét, a tanárról, emberről, muzsikusról, növendékei szeretetéről, és a megérdemelt sikerekről.

Minden tisztelet megilleti az emlékek anyag-gyűjtőit és rendezőit, elsősorban *Andreát*, az egykori tanítványt, aki igyekezetével, szorgalmával, valamint a kórus vezetésével és azon túl kiadványokkal is ilymódon ápolja Ilonka néni emlékét. A kötetet megelőzte a többek által ismert „Egy mindenkiért, mindenki egyért” című Emlékkönyv.

Eszembe jut egy Arany Jánostól vett sor: „Nem hal meg az, ki millióra költi dús élte kincsét...” Kecskeméten az utca névadójánál elmondott beszédét e szavakkal kezdte *Barkóczy Katalin*, az Andor Ilona nevét viselő Óbudai iskola igazgatóhelyettese. És ez hangzott el a Leövey Klára Gimnázium (volt Ranolder) igazgatónője, *Bánki Irén* előadásában amikor az iskola falán került elhelyezésre az emléktábla.

Valóban nem halhat meg, aki nemzedékről nemzedékre örököltette a zene és a kóruséneklés szeretetét, aki úgy dirigálta Nemzeti imákat és Szózatunkat, hogy szem nem maradt száron. *Igaz fényt hagyott maga után*, amire egyik kedvenc Mécs László versében vágyott.

Köszönet az estért és a lélekig ható emlékekért. Kívánom, hogy Ilonka néni emléke a kórus és vezetője segítségével még sokáig éljen!

Somorjai Paula

KODÁLY ZOLTÁN

*Az eddig ismeretlen kispasztika
Domonkos Béla alkotása*

Breinichné Horváth Andrea tulajdona

UTAK KODÁLYHOZ 1.

Előjáróban

A cím melletti szám jelzi, hogy sorozat indul ezen írással. Két zeneszerző, *Szőnyi Erzsébet*, Társaságunk tiszteletbeli társelnöke és *Decsényi János* tiszteletbeli tagtársunk korábbi javaslatai nyomán egy évvel ezelőtt éppen a velük folytatott beszélgetéssel indult el az a sorozat, melynek gyarapodó alkalmain elhangzottakról összefoglalóan szeretnénk olvasóinkat tájékoztatni. Terv szerint a beszélgetések hangfelvételtől leírt és szerkesztett teljes szövegét Honlapunkon adjuk közre. Így azok is megismerhetik a szereplők személyes élményeit, gondolatait, akik nem tudnak részt venni a Kodály Emlékmúzeum előadótermében rendezett alkalmakon. Az élőben vagy hangfelvételtől elhangzó muzsikákat kell csak nélkülöznünk. Köszönettel tartozunk a mindenkori beszélgetőtársaknak, a közreműködő művészeknek, s nem kevésbé Kodály Zoltánnak és dr. Nemes László Norbertnek, a LFZE Kodály Intézet igazgatójának, hogy befogadták, az Emlékmúzeum munkatársainak, hogy házigazdaként segítik rendezvénysorozatunkat.

Utak Kodályhoz – írjuk sorozatcímként a meghívókra és a közlemények élére. E két szó tulajdonképpen egy kisebb cím-bokor tagja. Közvetlenül Eörsze László 1970-ben, az első kecskeméti Kodály szemináriumon tartott előadásából kölcsönöztük. Idézzük az előadás bevezetésének néhány mondatát:

„A *Mein Weg zur Music* – *Utam a zenéhez* című Kodály-könyv magyar fordításának ellenőrzése közben támadt az a gondolatom, milyen tanulságos lenne összegyűjteni Kodály tanítványainak és híveinek (komponistáknak, pedagógusoknak, előadóművészeknek és népzene-kutatóknak) a vallomásait, s kiadni egy kötetben – *Utam Kodályhoz* címmel. E nyilván szubjektív hangú emlékkönyv párja és kiegészítője lenne egy tanulmánykötet, mely objektíven, történeti-filológiai módszerekkel tárná fel az életmű megközelítésének lehetséges útjait.” Az előadás az utóbbihoz vetett fel néhány gondolatot.

Amikor a *Kodály szemináriumok* című kötetben (szerkesztette Erdeiné Szeles Ida, Tankönyvkiadó, 1982) Eősze László írása megjelent, a jegyzet már a fent idézett első kívánság/javaslat részbeni megvalósulására utalhatott: Szabolcsi Bence rádió-esszékét tartalmazó kis könyvére, *Úton Kodályhoz* (1972), és a Bónis Ferenc szerkesztésében megjelent *Így láttuk Kodályt* című emlékezés-gyűjteményre (1979 – hírek szerint már a 4., többszörösen bővített kiadása várható). A cím-családnak van még egy tagja, az *Utunk Kodályhoz* című tanulmánykötet, mely a bukaresti Kriterion kiadónál jelent meg László Ferenc szerkesztésében.

Eősze László eredeti gondolatából kiindulva sorozatunkban elsősorban a Magyar Kodály Társaság idős tiszteletbeli tagjait kívánjuk megszólaltatni. Ők még azok közé tartoznak, akik ismerték Kodály Zoltánt, munkatársi kapcsolatban voltak vele vagy valamilyen formában tanítványai voltak, esetleg csak találkoztak a Tanár úrral. De az „Így láttam Kodályt” jellegű személyes emlékeken túl főként a Kodály zeneműveivel, tudományos munkásságával, zenei nevelési eszméivel való személyes megismerkedés élményét, a felfedezőutat szeretnénk a beszélgetőtársak szavaiból megismerni. Éppen ez utóbbi törekvés indokolja, hogy a mai középső nemzedékek képviselői is helyet kapjanak majd a beszélgető asztalnál.

Első beszélgetés: 2015. február 13.

Vendégeink felvetése nyomán a programsorozat terve megszületett:

Szőnyi Erzsébet Kossuth-díjas zeneszerző, kiváló művész, a Nemzeti Művésze, a MKT tiszteletbeli társelnöke, és *Decsényi János* Erkel-díjas zeneszerző, kiváló művész, a MKT tiszteletbeli tagja.

A beszélgetést *Ittzés Mihály* vezette.

A beszélgető társak ahhoz a, mondhatni első generációhoz tartoznak, amelynek tagjai már iskolás korukban találkozhattak Kodály Zoltán zeneműveivel. Először e lehetséges korai élményekről, és személyes találkozásokról szóltak vendégeink. Aztán a különösen kedves, a maguk számára fontos Kodály-művekről esett szó. Végül a Kodálytól elvezető utak felé fordult a beszélgetés: saját alkotóművészetükben vagy munkájuk más területén kaptak-e példát, inspirációt Kodálytól.

Szőnyi Erzsébet életre szóló élményként hivatkozott a Szilágyi Erzsébet Leánylíceumban Sztojanovits Adrienne-nél, Adi néninél töltött évekre, a Pünkösödölő előadásaira és a népdaléneklésre. Tanárnőjük értette a kor szavát, s az új kórusirodalmat megismertette a tanítványaival. Szerepléseiken – a Zeneakadémián vagy akár az iskola tornatermében – sokszor jelen volt Kodály Zoltán is. Így emberközelbe kerülhetett Kodály Zoltánnal.

Decsényi János szenvedélyes, „mindenevő” rádióhallgató volt diákorában. Bár budapesti volt a család, így gimnáziumba is itt járt, mégsem a koncerttermet említette, hanem a rádiót ahol Kodály-műveit is hallotta. A személyes ismeretése Kodállal a Zeneakadémiához köthető, ahol a Mester népzeneóráit látogatta. Elmesélte, hogy nyolc évi gimnáziumi

latintanulásának köszönhetően otthonos volt e nyelvben, így egy alkalommal egy Kodály által idézett latin mondat lefordításával mintegy elhárította magától az év további részére vonatkozóan a felszólítást. A Tanár úr a jó válaszra el sem mosolyodott, igaz a mosolyával egyébként is csak a gyerekekhez fordult.

Az egymásra kopírozódó emlékek közül kiemelte, hogy Szőnyi Erzsébet – mint a zeneszerző növendékek hallását nehéz feladatokkal edző szolfézsztanár – őt is tanította.

Szőnyi Erzsébet ismételten hangsúlyozta a Szilágyi Erzsébet Lánygimnáziumban kapott döntő élményeket. Megismerhette az órákon Kodály és Bartók népdalfeldolgozásait, amelyeket sokszor kísért zongorán. A nyolc évi népdaltanulásnak köszönhette, hogy a Zeneakadémiára már gazdag ismerettel került, 1942-től a zenetanárképzőre járt, majd 1943-tól – a Kodályt követő Viski János tanítványaként – a zeneszerzés tanszakra is. A népzeneórákon ő lehetett Kodály biztos segítsége, így nem csoda, ha az 1945-46-os tanévben, amikor Kodályék hosszabb időt vidéken töltöttek, őt bízta meg a Tanár úr a helyettesítéssel.

A következő témakörhöz átkötésként, Kodály zenetörténeti jelentőségéről szólva, Szőnyi Erzsébet Szabolcsi Bencére hivatkozott, aki szerint Kodály mintegy visszafelé megteremtette a nem létező magyar zenetörténetet, „rekonstruálta” a korábbi évszázadok magyar muzsikáját.

Decsényi János – a szenvedélyes Wagner-rajongó – a maga számára a legfontosabb Kodály művek között tartja számon a *Psalmus Hungaricus* és a *Budavári Te Deumot*. Ez utóbbit Verdi Requiemjére is reflektáló műnek tartja. Van aztán olyan mű, amely történeti pillanatokban vált fontossá, érintette meg mélyen: a *Zrínyi szózata*, mely 1956-hoz kapcsolódik számára is.

A moderátor utalt egy japán karmester azon véleményére, amely szerint a Budavári Te Deumban túl sok a visszatérés. Decsényi János szerint nem. A visszatérések megkomponálása a zeneszerzőnek olyan feladat, amellyel a mű kohézióját teremtheti meg, ugyanakkor a közönségnek fogódzót ad a zenei folyamatban, a formában való tájékozódáshoz. A visszatérések azonban jó, ha nem pontosan egyeznek az első formával. Nemcsak a popzenében fontos a hallgatónak a ráismerés élménye.

Szőnyi Erzsébet úgy véli, az a mű válik fontossá számára, amely mintegy szíven üti. Ilyen a *Galántai táncok* kezdetének szólója: most kezdődik a világ! – s mélyen benne érzi mindazt, ami magyar. A másik kiemelendő mű a cselló *Szólószonáta*. Egyre jobban ragaszkodik ehhez a műhöz, mert olyasmit talál benne, ami sehol másutt nincs meg: bámulatos, hogy egyetlen hangszerrel mi mindent ki tud fejezni, akárcsak egy concerto. Az újra felfedezés élményével ajándékozta meg a *Két zaborvidéki népdal* előadása sok évvel ezelőtt a Szabó Miklós vezette Győri Leánykar előadásában. Úgy érzi általában is, hogy Kodály műveiben fogalmazódott meg zenei formában, hogy *mi a magyar*. Nem vélet-

len, hogy e témakörrel szülő rádióbeszélgetésekhez is oly sokszor kapcsolnak Kodály-muzsikát, az *Epigrammák* átiratát vagy a *Marosszéki táncokat* említi példának.

Kodály hatásról szólva a tudatos vagy öntudatlan követés kérdését természetesen lehet feltenni az egy-két generációval későbbi zeneszerzők esetében.

Decsényi János úgy véli: számára Kodály elsősorban emberi, de zeneszerzőként is példakép, mégis igyekezett másfelé menni a maga stílusát keresve. Óriási hatása elől ugyan nehéz volt kitárni, de az epigonságot mindenképpen el akarta kerülni. Sugár Rezső és Szervánszky Endre növendékeként indult. A kóruskompozíciókban azonban Kodály és Bárdos példája-hatása talán erősebben megmutatkozik nála is.

Nagyon fontosnak tartja „a zene mindenkié” gondolatot. Bár maga Kodály is tudta bizonyára, hogy egyszerre nem érhető el mindenki, mindig lesznek különbségek, eltérő igények-érzések. A mai fiatalok, azok is, akik esetleg tanulnak zenét, ugyanarra a porzenére „csápolnak”. Nekünk azonban az a feladatunk, hogy ennek ellenére életben tartsuk a követendő példát, segítsük érvényesülni azt a tendenciát, melyet Kodály képviselt.

Decsényi János szerkesztői-korrektori munkája is hozzájárult a Cinka Panna zenei anyagából Nádasy Kálmán és Bárdos Lajos által összeállított Rákóczi ének/ Canticum Rákóczianum c. mű rádió-bemutatójához 1982-ben.

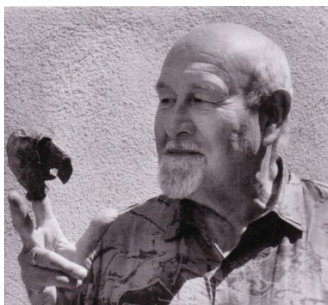
Szőnyi Erzsébet Kodálytól vezető útnak, mély indíttatásnak érezte a maga számára a pedagógiát. Ennek legfontosabb tanúja a Kodály szorgalmazására elkészített könyve, a Zenei írás-olvasás módszertana, melyet nagyon nehéz hétköznapi körülmények – teljes állásban tanítva, kisgyerekek gondozása – között kellett megírnia. Segítette ebben az, hogy megvolt a francia tájékozottsága párizsi tanulmányai révén. Kodály is ismerte azt, s hozzátette az angolból a kóruskultúrát, és itthonról a magyar népdalt. Szőnyi Erzsébet esetében a nagyszámú pedagógiai mű is a Kodály-inspiráció jele.

Hozzátehetjük: zenei tiszteletadása, emlékezése a női karra, fuvola, brácsa és cimbalom együttesével kísért Sirató, mely Kodály halála után készült.

A Kodály Zoltánnéval való konzultáció is segítette a zenei műsor kialakítását. Az a javaslata, hogy lehetőség szerint ritkán vagy sohasem hallható művek is szólaljanak meg. Ezt a törekvést tükrözte az első alkalom gazdag zenei műsora is, köszönhetően a közreműködőknek: *Klézli János* énekművész, *Hajdu Roland* zongoraművész műsora: Kodály: *A bereknek gyors kaszási* (Kisfaludy Sándor), *Levéltöredék barátnéhez* (Berzsenyi Dániel), *Világ, világ* – Ocskay dala a Cinka Panna balladája c. daljátékából (Balázs Béla színműve), *Dudanóta* (Magyar Népzene, V. 31., és Cinka Panna). *Szabó Péter* gondokaművész, *Kollár Zsuzsa* zongoraművész műsora: Kodály: *Romance lyrique; Három korárelőjáték* – Bach-művek átiratai.

Az összefoglalót hangfelvétel alapján Ittész Mihály készítette.

Emlékezés Varga Győző grafikusművészre

A hamvak szétszórásával véget érő búcsúztató-émlékező szentmisén, 2016. január 19-én a kelenföldi Szent Gellért plébánia urnatemető-kápolnájában Molnár András operaénekes Mozart, C. Franck és Verdi dallamaival búcsúztatta a jeles grafikusművészt, nagyra becsült tagtársunkat.

Varga Győző grafikusművészt, ha személyesen nem is, de munkáin keresztül nagyon sokan ismerték a Magyar Kodály

Társaságban, hiszen a könyvillusztrációk, színházi plakátok, úti élményeit megörökítő rajzai mellett nagyon fontos alkotásai voltak az évtizedeken át tervezett szebbnél szebb, többször nemzetközi díjat nyert hanglemezborítói, köztük a Kodály-műveket rejtő tasakok, dobozok is. Fellapozva néhány róla szóló írást ilyen mondatra bukkanhatunk: „Pályafutásának meghatározó élményét jelentette a Kodály Zoltánnal való találkozása.”

Saját maga így számolt be: varga – AUTOBIOGRAFIKA / ÖNÉLET rajz című, kis írásokat is tartalmazó albumában, a 19. „fejezetben”:

„Már főiskolás koromban is úszással kezdtem a napot. A Lukács fürdőbe jártam, innen mentem az órákra. Kodály mester reggelente gyakran úszott a másik 'sávban'. A főiskola elvégzése után [...] egy újsághír kapcsán megtudtam, hogy rövidesen megindul a magyar hanglemezzgyártás. Gyermekkorom óta nagyon szerettem a zenét, amelybe Édesanyám vezetett be. Rajzoltam hat borítótervet meg a kiadó emblémáját és elvittem megmutatni az éppen szerveződő igazgatóságra. Örömmel fogadták kezdeményezésemet. [...] Egy idő után betekinhettem a felvételi tervbe is. Láttam, hogy a Hány Jánost készülnek kiadni. Nagyon szerettem volna ezt a munkát megkapni, mert éreztem, hogy a szatirikus hang, a népi humor, amely a Hányt jellemzi, igen közel áll hozzám. Az igazgató azt mondta: nem lesz könnyű, mert Kodály kikötötte, hogy a lemezzel kapcsolatos ügyekben csak ő dönthet. Gondoltam, megpróbálkozom a dologgal, bíztam sikeremben. Elérkezett a pillanat, mikor a vázlatokat be kellett mutatnom Kodálynak. Elmentem a lakására [...] 'De hiszen maga reggelente mellettem úszik' – volt az első szava. 'Hát igen, csak hogy én tudtam, hogy Ön kicsoda.' – válaszoltam. Letettem a vázlatokat a zongorára és várakoztam. Kodály végiglapozta rajzaimat, azt mondta, hogy majd később nyilatkozik róluk. Néhány nap múlva találkoztam a hanglemezzgyártó igazgatójával a folyosón. Azt mondta:

'Győző, győztél! Mi több, Kodály mester annyira meg van elégedve a grafikáiddal, hogy ezen túl minden művéhez csak a te munkáidat fogadja el.' A Háryt háromszor vették lemezre – kétszer a teljes daljátékot, végül a szvit-változatot. Mindegyikhez más borítót terveztem. [...] a harmadik sikerült a legjobban. Ahhoz találtam ki azt az obszót, akinek hatalmas bajuszán a világhódító Napóleon lóg. Ez tökéletesen kifejezte a darab szellemét. Meg is kaptam érte a párizsi Grand Prix-t.

Kodály összes nagy művéhez, így a Psalmus Hungaricushoz, a Budavári Te Deumhoz, a Missa brevishez, a Székely fonóhoz – ehhez kettőt is – én rajzoltam borítót. [...]

Egyszer felvettem, hogy szívesen megrajzolnám a portróját. beleegyezett, megbeszélünk egy időpontot. A Magyar Tudományos Akadémián volt a szobája, ablaka a Lánchídra nézett. Éppen kirkantam krétáimat, mikor megkérdezte, hogy sokáig fog-e tartani? Háromszor kellett ülnie. [...] Az elkészült kép nagyon tetszett neki. [...] A kép most a kecskeméti Kodály Intézet tulajdonában van.” (Kodály portré a 3. oldalon)

„Amikor elértem a hatvan éves kort, elhatároztam, megvalósítom álmaimát és elkezdem kedvenc műveim megfogalmazását, amit kiállításokon is bemutathatok. Az első persze a humorban és különleges karakterekben gazdag Háry János volt. Ezeknek a képgrafikáknak ősbemutatója a kecskeméti Kodály Intézetben zajlott, majd Strasssbourgbn, Colmarban, Mulhouse-ban állították ki az ottani operaházak előcsarnokában az opera bemutatójával egy időben. De láthatók voltak Londonban, Edinburgh-ben, Bécsben, Prágában, Oslóban és Galántán is.”

„A drága mester halála után megalakuló Kodály Társaság alapító tagja lettem.” – fejezte be Kodályra emlékező sorait Varga Győző.

Az említett könyv 22., FINÁLÉ c. szakaszából idézzük még Varga Mester 76. életévében írott néhány vallomásos sorát:

„Milyen gyorsan elrepült ez a munkás 50 év. [...] Ami most kimaradt, arról következő könyvemben számolok be, ha sorsom megengedi vagy ISA PUR ES HOMU...”

Évek óta nem hallottunk róla, szem elől tévesztettük. A gyászjelentésből tudhattuk meg: utolsó éveiben az Ódry Árpád Művészotthon lakója volt. 2015. november 24-én, életének 87. évében hunyt el.

Varga Győző személyével, munkásságával nyomot hagyott a világban – a mi emlékezetünkben is!

Ittész Mihály

Pécsett a Kodály Zoltán Gimnázium

40 éves jubileumát ünnepelte

2015. november 28-án

Hosszú évtizedek bizonyították, hogy e Gimnázium egyik legszebb zászlós hajója a Magyar Ének-zene tanításnak. Rövid visszatekintést kell nyújtánunk ezen állítás megismeréséhez.

Pécs városában a zenei élet és a kórusmozgalom az előző századokban már jelentős szerepet töltött be. A 19. században az Országos Dalárda mozgalom itt bontogatta szárnyait. A 20. században Kodály Zoltán népzene kutatói, zeneszerzői, és a korán felismert ifjúsági zenei nevelés felé való figyelme, ugyancsak jó talajra talált e városban.

Pécs, különleges hagyományát őrzi Kodály Zoltán nevének. 1945 őszén hosszabb időt töltött itt a zeneszerző, itt hozta először nyilvánosságra az új magyar zenei neveléssel kapcsolatos elgondolásait. Felkereste a konzervatórium jeles tanárait: Agócsy Lászlót, Maros Rudolfot, és Weininger Margitot elmondta nekik terveit az új zenei nevelésről.

„Mit kell tenni? Az iskolában úgy tanítani, az éneket és a zenét, hogy ne gyötrellem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak és egész életre beleoltsa a zene nemesebb szomját.”

A kiváló zenepedagógusok vállalkoztak a kísérletre, vállalták a feladatot, kidolgozták módszereiket.

Kodály Zoltán 1945 októberében a Leówey Klára Gimnázium dísztermében – *Pécs magyar zeneváros* – címmel, tartott előadást. Kifejtette, hogy sokkal többet kell tenni ahhoz, hogy Pécs igazi zeneváros legyen. Zenére kell tanítani a gyerekeket, a magyar zenei anyagot alkalmas módszerrel tanítani. Akkor Agócsy László szolfézs-csoportja ott mindjárt bemutatót is tartott.

1954-ben megindult a zene tagozat a Pedagógia Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában dr. Péczely Lászlóné vezetésével. A tagozat énekarát Szesztay Zsolt vezette 10 éven át kiváló eredménnyel. A középiszkolai énekkutatás ezzel ellentétben visszaesett, sőt kivonult a gimnáziumokból. Kodály szívós közreműködésének köszönhetően 1955-ben a gimnáziumok humán osztályaiban visszaállították az ének tanítást.

Néhány év múlva Pécsett megindult a gimnáziumi Ének-zene tagozat szervezése. Nem volt könnyű feladat, sok visszautasításban volt részük. Végül, *Ivasivka Mátyás* a Janus Pannonius Gimnázium énektanára személyesen kereste fel Kodály Zoltánt segítségét kérve – és ezt követve – rövidesen meg is kapták a minisztériumi engedélyt!

1963 szeptemberében megkezdte működését az ének-zene tagozat a Janus Gimnáziumban. Már az első években sok sikert értek el, leginkább a Leánykar szereplésével, az énektanár-karnagy Ivasivka Mátyás kitűnő

irányításával. Tíz évvel később *Kertész Attila* vette át az ének-zene tagozat vezetését.

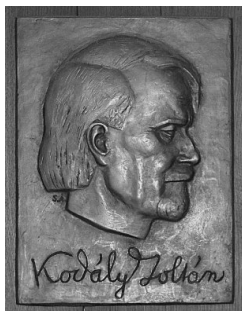
1975-ben költözött az iskola a Kertvárosba, a Dobó István utcai épületbe. Az eredményes munka folytatódott,

Az 1973-ban alapított *Bartók Béla Leánykar* mind több hazai és nemzetközi sikert ért el. A nagykórus mellett *Kodály Vokál* néven kamarakórus is megkezdte működését. Majd egyre több fiú jelentkezett, és megalakult a *Kodály Zoltán Ifjúsági Vegyeskar*.

A Dobó István utcai Gimnázium zenei eredményei, a kiváló énekkarok sikerei alapján Kodály Zoltánné Péczely Sarolta hozzájárult, hogy 1982-ben a Mester 100-ik születésnapja alkalmából a Gimnázium felvehesse *Kodály Zoltán* nevét. – Az évek folyamán valóságos kórusiskolává nőtte ki magát az iskola. 2010-ben ünnepelték *Kertész Attila* Liszt-díjas karnagy 40 éves munkásságát. Az általa alapított *Bartók Leánykarnak* 35 éves, a *Kodály Vegyeskarnak* 30 éves fennállását. Közben a különböző korosztályokból egyéb kórusok is alakultak. Nagyon sok tehetséges növendék hagyta el az iskolát, tanulmányait folytatva akár pedagógusi akár zenei pályán is, öregbítve az iskola jó hírnevét,

Kertész Attila – két évvel ezelőtti nyugdíjba vonulását követően gondoskodott az utánpótlásról, így zökkenőmentesen folytatták a munkát. Az énektanár és a *Bartók Énekkar* vezetője egykori tanítványa, *Rózsa Bernadett*.

Dombormű az aulában

Ilyen előzmények után érte el az iskola a 40. évfordulót. A hatalmas aula, mint oly sok ünnepi alkalomkor, ismét zsúfolásig megtelt, vendégekkel, jelenlegi és egykori növendékekkel.

A hangulatos zenei bevezetőt köszöntők követték.

Ünnepi beszédet mondott

Dr. Hoppál Péter, a térség országos képviselője. Szavainak különös értéket kölcsönzött, hogy jól ismeri az iskolát, évtizedek óta tanúja annak kulturális értékkeremtésnek amivel ez az iskola hozzájárul Pécs város zenei értékeinek az emeléséhez. De ezentúl az iskola két nyelvi – olasz és

spanyol – tagozattal is rendelkezik. A nyelvtudás megnyitja az utat a széleskörű európai tájékozottságra, még nagyobb lehetőséget nyújt a tanulók műveltségének fejlesztéséhez, sokirányú személyiségük kialakításához, ami legfőbb célja szülőnek, pedagógusnak egyaránt, és legfőbb mércéje a jó iskolának.

A múlttól, a hagyomány nemes értékeiről két igazgató emlékezett akik hosszú időt töltöttek az iskola élén. Előbb *Veres János* szólt. Megható volt visszaemlékezése az egykori kiváló tanulókról, névszerint emlegette fel őket, apró kis élményeket is felelevenített. Figyelemmel kísérve életútjukat azt is tudta, hol folytatják munkásságukat, ma is kiválóan helytállva a maguk területén. 1996-óta *Gaál Tibor* volt az igazgató aki a közelmúltban ment nyugdíjba. Eseményekben gazdag húsz évről emlékezett. Felsorolta a kezdeti nehézségeket, a mindenkori újítás lehetőségeit, miként kellett időnként az iskola struktúráját változtatni, de mindig annak az érdekében, hogy élen maradhassanak. Elismeréssel mondhatjuk, hogy igaz mecénása volt a zenének és a kóruskultúrának. Biztos tudatában volt annak, hogy ez öregbíti az iskola jó hírnevét és a város kulturális jelentőségét.

Sokszínű gazdag műsor keretében tehetséges fiatalok adtak elő zenei és prózai műsorszámokat, volt: Fiú kórus, Fuvola-duó, Olasz-kórus, Gitár és ritmus hangszer összejátéka, Népdal, Tánc és Színjátékos csoport előadása – „társadalmunk kórképéről”.

A „Jelent” elevenítette meg a műsor első része. 15-ik számként szerepelt a *Bartók Kórus*, *Rózsa Bernadett* vezényletével. Bartók: Leánynéző és Bárdos: Menyecske kórusművét adták elő. Majd Karai József: Estvéli nótázása következett, ehhez felkérték a jelenlévő egykori kórustagokat is, akik örömmel csatlakoztak, hogy *Kertész Attila* vezényletével újra elénekeljék repertoárjuk kedvenc művét, melyet mindig zárószámként adtak elő, *Körtési András* zongorakíséretével.

Ezzel már megkezdődött a műsor második fele a „Múlt”. A konferálást *Szili Györgyi* vette át. Minden fellépőt *kedves ismerősként* köszönt-

hetett. Hallottunk szép visszaemlékezéseket az iskola életéből, és szerepeltek a művészi pályán sikeresen befutott egykori tehetséges növendékek, hitet téve amellett, hogy középiskolájuk értékei elkísérik őket felnőtt életükbe is. Befejezésül a „Jövőből” is bemutattak egy zenés jelenetet, keresve az utat, hogy az életben is megvalósíthassák álmaikat.

A 40 éves jubileumi ünnepség szervezője Nagy Éva, megbízott igazgatónő volt, akit elismerés illett e nagyszabású rendezvény megszervezésért. A jó hangulatú baráti fogadáson fejeztük ki köszönetünket, egy-egy Díszoklevelet átadva. A Magyar Kórusok és Zenekarok nevében szóló Somogyvári Ákos az elnökség tagja, a Magyar Kodály Társaság nevében Márkusné Natter-Nád Klára, idézve az oklevél szövegét:

„Itt megtanítják arra a tanulókat, hogy aki zenével indul az életbe, az evvel bearanyozza minden későbbi tevékenységét.”

Ezt kívánjuk a további évtizedek eredményes munkásságához. Kövessék híven azt a magas színvonalú munkát amivel az elmúlt 40 évben a Kodály Zoltán Gimnázium hozzájárult Pécs városának zenei hírnevéhez.

Márkusné Natter-Nád Klára

Kodály művekkel a dobogó tetején

Siker Lengyelországban

A felemelő hangulatú Europa Cantat után is tovább tartott a lelkesedés a pécsi Mecsek Kórus tagjaiban.

Elküldték nevezésüket egy varsói kórusversenyre, majd szeptemberben, a PTE Liszt Ferenc Hangversenytermében nagy sikerű hangversennyel emlékeztek meg Bartók Béla halálának 70. évfordulójáról. A Bartók kórusművek mellett dalok, zongoraművek és versek szólaltak meg Ambrus Orsolya, Balázs Júlia, Kiss Diána, Körtesi András és Komlóczy Zoltán tolmácsolásában. A Mecsek Női Kart és Vegyes Kart *Kertész Attila* Liszt díjas karnagy vezényelte.

Szeptember 21-én a pécsi kórusok – köztük a Mecsek Kórus – egy nagyszerű hangulatú koncerttel jelképesen is lezárták az idei *Europa Cantatot* és egyúttal felavatták a Kodály Központ előtt felállított, az Európa Cantat szellemiségét visszaadó műalkotást: *Keményffy Gábor: Az éneklés öröme* c. alkotását. Az összkart *Tillai Aurél* Erdemes művész vezényelte.

Nyár végén azonban megjött a jó hír, hogy a lengyelországi **VARSOVIA CANTAT** kórusverseny szervező bizottsága elfogadta a Mecsek Kórus jelentkezését. Miután tavasszal a Női Kar vett részt egy külföldi fesztiválon, most a Vegyes Karon volt a sor, hogy alaposan felkészülve, méltón képviselje a magyar kóruskultúrát. Egy teljes éjszakát és

a másnapot igénybe vevő hosszú autóbuzsos utazás után érkezett meg az énekkar 2015. október 23-án, éppen a nemzeti ünnepünkön Varsóba. Még aznap este egy „mini koncertet” adtak az egyik belvárosi templomban, majd finom vacsora várta az énekeseket és a szállás, mely nagyon kényelmesnek bizonyult.. Már akkor éreztük, de az egész fesztiválról utólag is elmondható a jól szervezettség. A rendezők készségesek voltak, mindenben szívesen segítettek. Másnap délelőtt, 24-én kezdődött a vegyes kari verseny, melyre nyolc együttes nevezett öt európai országból. A versenyen a nemzetközi hagyományoknak megfelelően (kötelező jelleggel) különböző zenetörténeti korszakokból kértek műveket, de természetesen szabadon is lehetett kompozíciókat választani a meghatározott időkeret betartása mellett. Továbbá egy ma élő lengyel zeneszerzőtől is kellett művet választani. A Mecsek Kórus az egyik legjelesebb szerző R. Twardowski: Alleluja c. alkotását énekelte nagy sikerrel. Hasonló elismerésben részesültek a Kodály kompozíciók is, különösen a Fölszállott a páva. Még aznap este templomi koncertet adott öt kórus: a Mecsek Női Kar és Vegyes Kar, két lengyel, egy lett és egy észt kórus. Kórusaink a forró hangulatú, teltházás hangversenyen Bruckner, Kodály, Kocsár Miklós és Balázs Árpád műveit énekeltek, *Kertész Attila és Balatoni Sándor* vezényletével. Másnap délelőtt a gála koncerten Bárdos Lajos Régi táncdalát szólaltatták meg, majd ezt követte az ünnepélyes eredményhirdetés. Hihetetlen nagy örömet okozott az énekeseeknek az *arany fokozat és első helyezés*. Előkerültek a magyar zászlók és nagy örömjongás közepette vette át Kertész Attila az oklevelet, illetve a díszes bronzból készült első díjat az öt fős nemzetközi zsűri elnökétől.

Az ünneplés még sokáig tartott Varsó gyönyörű belvárosában, sőt az együttes legelszántabb futball szurkolói a két éve átadott impozáns stadionhoz is elzarándokoltak. A kórus lengyelországi útjára a következő napi krakkói városnézés tette föl a koronát a szikrázó októberi napsütésben. Az óvárosban tett séták, a turisták előtti spontán éneklések a várbán, a belvárosi templomokban mind-mind maradandó élmény.

A szerencsés hazaérkezés után ebben az évben még három szereplés vár a Mecsek Kórusra. Egykori karnagyuk, Tillai Aurél 85. születésnapja alkalmából rendezett szerzői estjén, majd Advent első vasárnapján a Széchenyi téren énekelnek, végül a hagyományos karácsonyi koncertjükön búcsúztatják el – 15 évi együttműködés után – karnagyukat, Kertész Attilát.

Gungl Rita

Búcsúkoncert a Mecsek Kórustól

„*Fel nagy örömré*” – zenés *Advent*

A kórusmuzsika rajongói Pécssett az idei adventi ünnepkörben, és az azt közvetlenül megelőző időszakban a bőség kínálatából csemegézhettek kedvükre. Novemberben a sok sikert elért *Bartók Béla férfikar* 70 éves jubileumi koncertjén *Lakner Tamás* Liszt-díjas karnagy vezetésével sokszínű repertoárral örvendeztette meg hallgatóságát. Ezt követően *Tillai Aurél* professzor emeritus 85. születésnapja tiszteletére szervezett hangversenyen csendültek föl az ünnepelt szerzeményei neves pécsi énekkarak előadásában.

December 13-ikán, advent 3. vasárnapján *Kertész Attila* Liszt-díjas karnagyot köszöntötte a Pécs-Kertvárosi Református templom zsúfolásig megtelt közönsége abból az alkalomból, hogy a karnagy *15 évig állt a Mecsek Kórus* élén, és ezzel a koncerttel búcsúzott énekeseitől.

Kodály Zoltán 114. Genfi zsoltár c. művével, Balatoni Sándor orgonakíséretével indították a hangversenyt. Ezt követte Karai József: *Missa Brevis* c. művéből vett két tétel. A *Kyrie*-t és a *Sanctus*-t énekelte a Mecsek Női Kar Ambrus Orsolya szólójával, orgonán közreműködött Balatoni Sándor. A női kar tíz év óta önállóan is szerepel, különböző hazai, nemzetközi versenyeken vettek részt eredményesen. Arra a legbüszkébbek, hogy 2009-ben megnyerték a Kodály Zoltán Magyar Kórusverseny női-kari kategóriáját.

A folytatásban a *Bartók Béla Leánykar* köszöntötte az együttes alapító karnagyát. A leánykart 42 évvel ezelőtt a Janus Pannonius Gimnáziumban

hozta létre a kórusvezető-tanár, amelyet 39 éven át irányított eredményesen. Három éve kedves tanítványa, kollégája, *Rózsa Bernadett* vette át a kórus vezetését. Ez alkalommal Bárdos Lajos: *Menyecske* c. népdalfeldolgozásának nagyszerű bemutatásával köszöntötték az alapító karnagyot. Zongorán ezúttal is *Körtési András* zongoraművész-tanár működött közre, aki nyged százada hűséges zongora kísérője az együttesnek.

Kertész Attila ez év szeptembere óta vezeti a *Pécsi Egyetem Nőikarát*. Ezen az esten a 70 éve elhunyt Bartók Béla emléke előtt tisztelegve három kórusmű, a *Párnás táncdal*, a *Kánon és az Isten veled!* c. szólalt meg emlékezetes előadásukban. Ismét a *Mecsek Nőikar* következett, Karai József: *Madarak éneke* c. katalán karácsonyi dalát énekelték Csajághy Szabolcs szólójával.

A szívét-lelket melengető koncerten ezután a *Mecsek Vegyeskar* előadásában a lengyel Romuald Twardowski: *Alleluja* c. alkotását hallottuk. Ez a mű idén októberben a Varsói Kórusverseny kötelező darabja volt, ahonnan az együttes első díjjal tért haza.

A *Mecsek Kórusban* számos olyan dalos énekelt, aki jelentős szólóénekesi pályát is befutott. Így *Horváth István* is, aki jelenleg az Állami Operaház magánénekesese. Ő Mozart: *Varázsfuvola* c. operájából Tamino áriájával örvendeztette meg a lelkes hallgatóságot.

Kodály műveinek bemutatása, repertoáron tartása fontos missziója a *Mecsek Kórusnak* és karnagyának. Most a *Fölszállott a páva*, az *Ének Szent István királyhoz* és a *Balassi-versre írott Szép könyörgés* szólalt

meg, amelyet a szépszámú közönség nagy tapssal honorált. A folytatásban egy különleges hangzású és összeállítású hangszeres együttes következett, amely Szívhúrosok névvel 2006-ban alakult a szigetvári *Weiner Leó Zeneiskola* tanulóiból-tanáraiból, a szintén tanítvány, *Gersy Károly* karnagy-tanár irányításával. A zenekar a lehetőségek és a zene-pedagógiai koncepció alapján szokatlan hangszer-összeállításban – zongora, fuvalók, hegedűk, gitárok, cselló – szólaltatta meg a műveket. A kilenc éve működő együttes mögött szép sikerek állnak. A Mecsek Kórusal már harmadszor szerepelnek együtt. A zenekarvezető és zeneszerző, *Gersy Károly* két műve, az *Ave Maria* (*Ambrus Orsolya* szólójával) és a XXI. századi népdal került bemutatásra ezen az emlékezetes esten.

Karai József: *Estéli nótázás* c. alkotása mindig kiemelkedő helyet foglal el *Kertész Attila* műsor-összeállításában. Ezzel a művel az együttes mindig megnyerte a nemzetközi kórusversenyek folklór-kategóriáját. Külön örömmel töltötte el a hallgatóságot, hogy a közöttük helyet foglaló neves zeneszerző özvegyét és fiát is köszönthették. Most a mű zenekari változatát *Gersy Károly* átíratában, a régi tanítványokkal és kórus-tagokkal kiegészült kórus és a zenekar közösen adták elő az ünnepelt irányításával, majd ismét egy nagy kórusmű, *Kodály*: *Adventi ének*-e következett.

Nagy Zoltán református lelkész lélekemelő adventi köszöntőjét követően *Kodály*: *Karácsonyi pásztortánc* c. művét a női kar *Varga Judit piccolo-szólójával*, a kórus és a zenekar pedig *Bánky József*: *Karácsonyi ének* c. darabját adta elő. Az emlékezetes hangversenyt három világszerete közismert dallal zárta a *Mecsek Kórus* és a *Szigetvári Szívhúrosok Zenekar*, amikor a *Karácsonyi bölcsődal*, a *Csendes éj* és a közönség bevonásával a *Mennyből az angyal* szólalt meg.

A hangverseny közben köszöntők is elhangzottak. Elsőként a volt tanár, *Tillai Aurél* professzor emeritus jött a mikrofonhoz köszönteni a Kórus- és Zenekari Szövetség helyi szervezete elnökeként, majd a KÓTA és a szövetség díszoklevelét *Kunváriné Okos Ilona* karnagy adta át. Őket követte a társ-kórusok, barátok, tanítványok sora.

A leköszönő karnagy szeretetteljes, integráló személyiség, aki az igényes zene és az elmélyült szakmai munka iránti mélységes elkötelezettsége folytán nagy egyénisége városunk zenei életének. Ezt hazai és nemzetközi sikerei mellett ez a sokáig emlékezetes hangverseny is bizonyította, amelyet a karácsony-váró adventi hangulat, és a közönség hosszan tartó, lelkes tapsa koronázott meg.

Törtely Zsuzsa

Tillai Aurél szerzői estje 2015. november 28.

Bensőséges ünnepi hangversenyre gyűltek össze Pécssett a Kertvárosi Református Templomban, hogy szerzői estjén ünnepeljék *Tillai Aurél*, érdemes művész, professzor emeritus karnagyot 85. születésnapja alkalmából.

Dr. Páva Zsolt polgármester köszöntő levelét olvasták fel elsőként.

Tillai Aurél egész életpályáját az elhivatottság, a zenei művészet területén végzett nemes és sokoldalú tevékenység jellemezte. Nem csak a magyar kóruskultúra nagykövete, hanem a pécsi zenei kóruséleté, zeneszerzésé és zenepedagógiáé is.

1952-ben kezdte meg tanári pályafutását a Pécsi Tanárképző Főiskolán tanársegédi, adjunktusi, majd docensi pozíciók elnyerésével. 1979-1990 között főiskolai, majd 1990-től egyetemi tanár Janus Pannonius Tudományegyetemen, majd a Pécsi Tudományegyetemen. 1956-tól a Pécsi Pedagógiai Főiskola Kórusa, valamint az Egyetemi Kórus karnagya volt. 1958-ban alapította meg – Dobos Lászlóval együtt – a Pécsi Kamarakórust. 1965-től 1987-ig a Mecsek Kórust is vezette.

Hangszeres és vokális zeneműveket, tankönyveket, tanulmányokat, cikkeket írt. Kórusaival számos külföldi versenyen és fesztiválon vett részt, nyert díjakat. Számátalan koncert-utat tett. Megszámlálhatatlan rádió- és TV-felvétel készült vele. Munkájával megszületett 14 db. CD. Ateliereket vezetett, nemzetközi versenyeken zsűrizett. Kórusaival nemzetközi versenyeken 69 díjat kapott. Lemezei jelentek meg Magyarországon és Franciaországban. Zeneszerzőként is jelentős a teljesítménye. A Pécsi Kamarakórus idáig 45 művét mutatta be. Szerzeményei a magyar kórusirodalom jeles alkotásai.

Számtalan kitüntetésé közül megemlítenéd a Liszt Ferenc-díj, a Janus Pannonius-díj, SZOT-díj, a Kodály Emlékérem, a Pro Urbe Pécs-díj, a Grastyándíj, a Millecentenárium DÍj, a Weiner Leó Zenepedagógiai díj, a Pécsi Kamarakórusal elnyert Magyar Örökség-díj, Csokonai-díj, a Kamarakórus 50. évfordulóján kapott KÓTA Életmű-díj, a Musica Sacra Egyházzenei Alapítvány a Kálvin-év alkalmából meghirdetett kórusmű-pályázatának I. díja, valamint a 2009 szeptember elsején, a Város Napján kapott Pro Civitate kitüntetés. A zenei művészet területén végzett nemes és sokoldalú tevékenységéért és kiemelkedő teljesítménye elismeréseként, kulturális értékeink megőrzéséért végzett kiemelkedő munkájáért, elévülhetetlen érdemeiért 2013-ban

elnyerte a Pécs Város Díszpolgára címet. Ugyanebben az évben kitüntették a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze címmel is.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének tiszteletbeli elnöke, a Pécsi Nemzetközi Kamarakórus Fesztivál és a Pécs-baranyai Kóruszövetség elnöke, a Kodály- és a Bárdos Társaság tagja. 1990-1998 között a Pécs városi Közyűlés képviselője, 1994-1998 között a kulturális bizottság elnöke volt.

Elismerésre méltó mind karvezetői tevékenysége, amelynek során a legjobbak közé tudott kerülni és létre tudott hozni egy igazán elit, magas színvonalú kamarakórust, mind zenepedagógusként végzett sikeres és tanítványok seregét kinevelő munkássága, ami által megszülethetett egy egyéni stílusjegyekkel bíró kórusiskola.

Ámulatra méltó zeneszerzői pályafutását mindig az elhivatottság jellemezte, és az általa komponált, rabul ejtő dallamok jóvoltából a magyar zenei élet számos jelentős művel gazdagodott.

Kívánom, hogy még hosszú évekig éljen tartalommal, eredményekben és sikerekben gazdag életet. Boldog 85. születésnapot kívánok!

A hangversenyen Tillai-kórusművek hangzottak fel, olyan kórusok előadásában, amelyek vezetői Tillai Aurél tanítványai voltak, vagy kórusában énekeltek.

Első fellépő: a **Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumának Laudate Vegyeskara**. – Tillai Aurél maga is diákja volt a gimnáziumnak, amelynek kórusát hosszú időn keresztül barátja *Ivasivka Mátyás*, majd tanítványa *Nagy Ernő* vezetett. – A kórus jelenlegi karnagya *Havasi Gábor* egy időben tagja volt a Pécsi Kamarakórusnak. Előadásukban baranyai népdalok csendültek fel kórusra és zongorára feldolgozva „*Zengő felett*” címmel. A művet Ivasivka Mátyás felkérésére írta a szerző. A mű két nagyobb részből áll: egy betyárról szóló balladából és baranyai táncok füzéréből. Szólót énekelt: Gyimesi Viktor, zongorán közreműködött: Fodor Gabriella. Vezényelt: *Havasi Gábor*.

Második fellépő a **Komlói Pedagógus Kórus**. Alapítója és karnagya *Dr. Szabó Szabolcs*. Előadásukban először a szintén Ivasivka Mátyás felkérésére született *Pro pace* hangzott fel, a költő Janus Pannonius. A darab népszerűségére jellemző, hogy egy neves Fülöp-szigeteki Kórus egyik versenyszáma volt ez a mű a Debreceni Nemzetközi Kórusversenyen. Ezt követte a XX. Pécsi Nemzetközi Kamarakórus Versenyre íródott *Stabat Mater*, majd a *105. genfi zsoltár*. Vezényelt: *Dr. Szabó Szabolcs*.

Következett a **Pécsi Művészeti Gimnázium és Szakközépiskola Leánykara**, karnagyuk, *Rába Mária* aki szintén hosszú időn át tagja volt a Pécsi Kamarakórusnak. Gimnáziumi kórusával többször is részt vett az 5 évenként megrendezett Tillai-jubileumokon. Első műsorszámuk az *Italaulu* – Finn esti dal. A magyarországi evangélikus énekeskönyvbe átvett skandináviai énekek legközismertebbjének feldolgozása. Azt kö-

vette a *Frühlingsbotschaft* két tétele. Zongorán közreműködött: Bártfai Zsuzsanna, vezényelt: *Bontovicsné Rába Mária*.

– Az *Italaulu* vegyeskari változatát tartalmazza az a füzet, amely *Tillai Aurél* egyházi témájú kórusműveit foglalja össze. A kottás kötet a szerző születésnapja alkalmából most jelent meg, címe: **Fons amoris** – A szeretet forrása. A könyv húsz egyházi vegyeskart tartalmaz.

Tillai Aurél a koncert szünetében és a koncert végén dedikálta legújabb kórus kötetét. –

A következő kórus szereplését **köszöntők** előzték meg.

Elsőként a Pécsi Tudomány Egyetem nevében *dr. Lakner Tamás*, a Művészeti Kar dékánja szolt, majd *Kertész Attila* a Baranyi Kórus és Zenekari szövetség alelnöke. A Magyar Kórusok és Zenekarok Országos Szövetségének nevében *dr. Mindszenty Zsuzsanna* elnök mondott méltató szavakat, *dr. Márkusné Natter-Nád Klára* a Kodály Társaság üdvözlését hozta.

Baráti köszöntőt mondott *dr. Hoppál Péter*, az Emberi Erőforrások Minisztériumának kultúráért felelős államtitkára.

A szünet előtti utolsó közreműködő volt a **Pécsi Egyetemi Kórus**, amelyet *Tillai Aurél* 1956-tól 2000-ig, 44 éven át vezetett. – A dalosok most, *dr. Lakner Tamás*, Liszt-díjas karnagy, vezetésével a *Zsoltárkantáta* három tételét adták elő kórus-zongora átiratban. – A Pécsi Kamarakórusnak írott darab oratorikus változatát nemrég a *Berkesi Sándor* vezényelte Cantus kórus adta elő Debrecenben, kora tavasszal pedig a fiatal *Erdélyi Dániel*, Budapesten a Pozsonyi úti Református templomban. – Az elhangzott tételek: A 130., a 137, és a 68. zsolnárból szóltak. Közreműködők: *Tillai Tímea* (ének) *dr. Vas Bence* (gitar) *Janzsó Ildikó* (cselló). Vezényelt: *dr. Lakner Tamás*

A szünet után a **Mecsek Kórus** szerepelt. Karnagyuk: *Kertész Attila* a legkiválóbb tanítványok doyen-je. – *Tillai Aurél* fiatalabb korában maga is 22 évig vezette a Mecsek Kórust. – Elsőként egy XVII. századi latin nyelvű karácsonyi ének feldolgozását adták elő: *Adeste fideles*.

A Kertész Attilának ajánlott művet ez alkalommal, *Balatoni Sándor*, a Prima Primissima-díj ifjúsági kategóriás karnagya vezényelte. Majd a *Mohácsi nótákat* hallottuk, mely kompozíció a Mohácsi Vegyeskarnak készült, – azt *Dr. Hoppál Péter* mutatta be 10 évvel ezelőtt, ebben a tempóban, a szerző 75. születésnapján. – Orgonán közreműködött: Szőke Szilvia, vezényelt: *Kertész Attila* Liszt-díjas karnagy.

A **Pécsi Leőwey Klára Nőikar** következett. A kórust *Dr. Szabó Szabolcs* a gimnázium egykori növendékeiből alapította meg néhány évvel ezelőtt. Műsoruk: A Pécsi Pius Templom kórusának és karnagyának Dobos Lászlónak ajánlott *Ave Maria* és a kamarakórus versenyre írt *Cantate Domino* a 98. zsoltár. Vezényelt: *Dr. Szabó Szabolcs*.

Rövid színpadi berendezést követve, bevonult a *Pécsi Kamarakórus*, előttük helyet foglalt a *zenekar*.

Ekkor szót kért a hangverseny kiváló műsorvezetője *Szászi János*
– *Kedves Közönségünk! Kérem, engedjék meg, hogy – rövid időre kilépve műsorvezetői szerepemből – felidézzem Tillai Aurélhoz és a Pécsi Kamarakórushoz fűződő, semmivel sem pótolható élményemet: Pontosan 40 éve, 1975-ben, a Pécsi Liszt Teremben ért először az a megtiszteltetés, hogy műsorvezetőként működhettem közre a kórus és karnagya varázslatos estjén. Ez a varázs bennem azóta is él... Kedves Aurél... Kedves dalosok... Köszönöm ezt a 40 évet! –*

Mi a közönség nevében köszönjük a hiteles és pontos tájékoztatást, amit a műsorvezető végig udvarias és elegáns módon tárt a közönség felé.

A hangverseny befejező műsorszáma, a **Pécsi Kamarakórus** előadásában: *Dicsőítő ének* (a TeDeum és a Cantate Domino szavaira). A felkérésre írt mű ezen a nyáron, a 2. *Pécsi Európa Cantat* nyitó hangversenyén hangzott el pécsi kórusok és a Pannon Filharmonikusok közreműködésével. A bemutatón – a Dóm téren – nagy együttessel megszólaló mű impozáns hatást keltett.

Ez alkalommal különleges hangszerelésben szólalt meg. A kamaraegyüttes közreműködői: Deák Márta – első hegedű, Barta Noémi – második hegedű, Jarosláv Murin – brácsa, Janzsó Ildikó – cselló, Győri Kornél – nagybőgő, Fodor Gabriella – zongora, Balatoni Sándor – orgona. Vezényelt: A 85 éves szerző, *Tillai Aurél* Liszt-díjas karnagy, érdemes művész. Saját bevallása szerint a mű hálaadás a gyorsan elmúlt szép évekért. E kisebb együttes előadása jól közvetítette a mű meghitt, bensőséges hangulatát.

A hangverseny nagyon nagy sikert aratott. A *zeneszerző* minden művén átizzott a humánus, a művészet feltétlen tisztelete, az értékek létrehozásának határozott megvalósítása. A kórusművek mind bizonyítják a szerzőnek mint *karvezetőnek* szoros kapcsolatát az énekesekkel, megértve, hogy a kórus tagjai hozzák létre a magas fokú produkciót. Tillai Aurélnak, mint *pedagógusnak* megvan az a képessége hogy minden értéket és tudást át tud adni, továbbítani tud tanítványainak. Ennek eredménye az a sok kiváló karnagy akik az Ő „iskolájába” jártak. Ezen a hangversenyen ŐK is ezt bizonyították.

Így váltak valóra Kodály Zoltán 1945-ben Pécsen mondott szavai: „*Pécs magyar zeneváros*”.

Márkusné Natter-Nád Klára

90 éves a Szegedi Egyetemi Énekkar

Jeles esemény részese lehetett Szent Cecília napjának előestéjén, november 21-én Szeged város zeneszerető közönsége. A Szegedi Egyetemi Énekkar fennállásának 90. évfordulója alkalmából ünnepi hangversenyt rendeztek a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kar Fricsay Hangversenytermében. A leghosszabb ideje működő szegedi kórus koncertjén zsúfolásig telt a nézőtér, és a kórusmuzsika iránt elkötelezett közönség fegyelmезetten ülte, állta végig, és lelkes tapssal jutalmazta a mintegy kétórás programot.

A műsort körültekintő gondossággal alakították ki lehetőséget teremtve arra is, hogy a jelenleg működő énekkar bemutatkozása mellett a korábbi években, évtizedekben tevékenykedő kórustagok közös éneklés formájában idézhessék fel ifjú éveik legmaradandóbb zenei pillanatait. Az együttes jelenlegi irányítói, *Száz Krisztina* és *Kohlmann Péter* értő dirigálása mellett az egykori kórustagok nosztalgikus örömejének megteremtéséhez két karmester, *Cser Miklós* és *Gyüdi Sándor* karnagy-elődök avatott közreműködése járult hozzá.

Az est első részében a napjainkban működő együttes lépett a színpadra. Az igényes műsorválasztásnak köszönhetően két, a kórus számára írt ősbemutató is felhangzott a szerzők jelenlétében, mindkét művet *Száz Krisztina* vezényelte. Dobszay-Meskó Ilona poétikus Altatója Weöres Sándor szövegére, illetve Tóth Péter Canticum Vinorum című bordalfüzére Mechler Anna szellemes szövegeire nagy tetszést aratott a kettős bemutató ritka pillanatáért hálás közönség körében.

Mechler Anna, dr. Tóth Péter, Száz Krisztina

A repertoárt alkotó kórusművek egymásutánja stiláris egyensúlyt teremtett a régi és a modern korok között, Hassler és Farmer madrigáljai mellett Farkas Ferenc, Karai József és Kocsár Miklós művei szólaltak meg a bátran és egységesen hangzó ifjú énekesek ajkán. Az a cappella és a hangszeres kíséretes darabok előadása lehetőséget teremtett a kórus számára sokszínűségük bemutatására, a Népzenei Kamaraműhely Fényességes csillag című feldolgozásának előadása *Fabri Géza* irányításával az este egyik legnépszerűbb előadása lett.

Az énekkar zenei teljesítményének koncentrálttsága, fegyelme és muzikalitása azt jelzi, hogy az egyetemi ifjúságnak a kóruséneklés iránt elkötelezett tagjai napjainkban is képesek magas színvonalú teljesítmény kialakítására, így a kóruskultúra örökségének ápolására, ezáltal saját hagyományaik továbbítására, kilenc évtized múltán az új évezredben is.

Az est második részében a korábbi kórustagokból alakult alkalmi együttes meghatározó zenei pillanatokat teremtett, műsoruk jelentős részében madrigálok, spirituálé feldolgozások következtek mind a négy karnagy vezényletével. A kollektív tudat, az egykori énekesek biztos szólamismerete több évtizedes időtávlatból is képes volt minőségi teljesítmény létrehozására, és az alkalom egységisége a művek bemutatása során nagyszerűen érvényre jutott, így Liszt Ferenc *Salve Regina* című művének megszólaltatása *Cser Miklós* keze alatt az este egyik leghihetőbb pillanatát nyújtotta.

A jeles évforduló alkalmából számosan ünnepelték az együttest, Szeged város vezetése nevében a leghitelesebben a kulturális bizottság elnöke, aki egykor maga is a kórus tenor szólamát erősítette. A KÖTA díszoklevéllel köszöntötte 90. születésnapján az örökifjú Szegedi Egyetemi Énekkart, valamint a fenntartó Szegedi Tudományegyetem és

a Szeged Városi Kórus Egyesület képviselői is egyaránt elismerő szavakkal méltatták a kórus elkötelezetten értékteremtő munkáját.

A rendezvény Kodály Esti dalának összkari előadásával búcsúzott, és az emelkedett hangulatú program a továbbiakban kellemes, oldott, emlékidéző beszélgetéssel folytatódott tovább. Ezzel lezárult az együttes kilenc évtizedes múltja, egyben megnyílt az út a 100. születésnaphoz vezető új évtized feladatai felé. Az eddigiekhez méltó szép sikereket kívánunk hozzá!

Dohány Gabriella

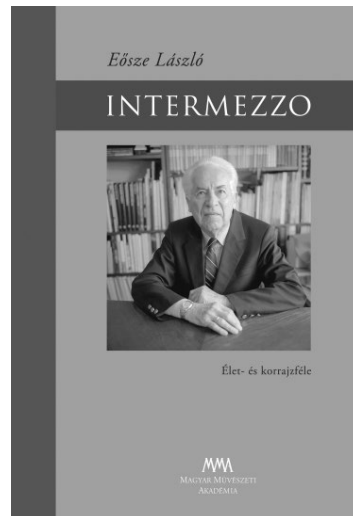
KÖNYVBEMUTATÓ

Egy utolsó humanista visszaemlékezései

1923. november 19-én mutatták be a *Psalmus Hungaricus*t, Kodály Zoltán azóta klasszikussá vált zeneművét. 92 évvel később, 2015 őszén pontosan ugyanezen a napon a Pesti Vigadó épületében került bemutatásra a világhírű magyar zeneszerző monográfiájának memoárja.

Eöszte László **INTERMEZZO** című könyvének ismertetése a Magyar Művészeti Akadémia legújabb kiadványait prezentáló sajtótájékoztatón hangzott el.

Eöszte Tanár úrnak már volt gyakorlata az életrajzírásban, mikor ebbe a nagy munkába fogott, hiszen több könyvet írt Kodály, Wagner, Verdi életéről, mégis sokak biztatása,

noszogatósa kellett ahhoz, hogy végül sort kerítsen saját élettörténetének papírra vetésére is.

Bár formailag kétségtelenül ön-életírás az *Intermezzo*, mégsem énközpontú könyvet vesz kezébe az olvasó, hiszen mindvégig a zene szeretete áll a fókuszban. A zene, és általában a művészetek szeretete, hiszen rengeteg szó esik a könyv lapjain festményekről, épületekről, és a szövegben számos helyen bukkannak fel versidézetek is – tehát egy humanista szemléletű ember értékei, eszméi állnak a középpontban, nem az individuum narcisztikus öntömjénekezése.

A szerző szerénysége annál inkább szembetűnő, hogy a leírt tények önmagukért beszélnek: lenyűgöző az a szellemi munkásság, amely a könyvet forgatva a szemünk elé tárul – mondhatnám, hogy még *olvasni is fárasztó* arról a sok szervezésről, kutatásról, munkáról, amiről a zenetörténész beszámol, de Eősze László stílusa éppen, hogy üdítő: olvasmányos, de nem terjengős; pontos, de nem száraz; megfontolt, de nem humortalan. Egy percig sem fárasztja olvasóját érdektelen témákkal, vagy feleslegesnek tűnő részletekkel – igaz, maga az „alapanyag” sem unalmas: előbb a történelem, utóbb ő maga gondoskodott arról, hogy életére ne az egyhangúság és szürkeség legyen jellemző.

Előbbi persze inkább embert próbáló nehézségekkel „színesítette” ezt a memoárt: kezdve a második világháborúval és Budapest ostromával, majd pedig a kommunista diktatúrára önkényuralmából fakadó megpróbáltatásokkal. A drámai történések ellenére a szerző mindvégig patetikus felhangok nélkül, őszintén ír az eseményekről. '56-ról például így:

„A lyukas zászlók alatt ujjongó tömeg lelkesedése magával ragadott, de amikor elindultak a Rádióhoz, mégsem velük tartottam, hanem hazasiettem. Nem voltam hős, kétgyermekes családapa voltam.”

– azonban tudnunk kell, hogy ezeket a sorokat egy olyan ember írta, aki – amikor úgy érezte, csak rá számíthatnak – felvállalta a veszélyt: '44-ben bement a Gestapo budapesti főhadiszállására, hogy közbenjárjon leendő sógoranjáért, Kerényi Gráciáért.

Élet- és korrajzféle – szól az alcím, s valóban plasztikusan rajzolódik ki az *Intermezzo* lapjain egy olyan korszak, melyben nem csak az számított forradalmárnak, aki utcai harcokban vett részt vagy röplapokat osztogatott, hanem az is, aki csöndesen, de elszántan, megalkuvások és elvtelen kompromisszumok nélkül élt a hivatásának... mint például Eősze László.

Hangsúlyosan jelen van a történelem, de sosem tankönyvízű fejtegetések, vagy száraz adathalmaz formájában, hanem apró mozzanatokban, érdekes epizódokban felillantva; jellemző esetek és főképpen: portrék tükrében – Eősze László rendkívül találóan, pár vonással tudja felvázolni kortársai, barátai, ismerősei alakját. Feltűnik többek közt Szőnyi

Erzsébet, Keresztury Dezső, Szentkuthy Miklós, Rajeczky Benjámín, Doráti Antal és Földes Andor.

Továbbá az a három férfi, akiket életében a legfontosabbakként jelöl meg: ifj. dr. Cseh-Szombathy László, harmadfokú unokatestvére, szociológus, Kádár Pál, a gimnáziumi osztálytárs, majd esküvői tanú, és Szokolay Sándor, akihez öt évtizedes barátság fűzte, s akit csak „konzervatív forradalmárként” emleget Eősze a memoárban.

Méltó emléket állít a kötetben gyermekei anyjának, a neves ókortörténész lányának, Kerényi Katalinnak, valamint második feleségének, „Marcinak”, azaz Szilléry Margitnak, akihez 28 év házasság fűzte.

Az *Intermezzo* egyik nagy erénye, hogy az olyan nagyságok, mint például Kodály Zoltán, sem megközelíthetetlen érc-szoborként, hanem hús-vér emberként jelennek meg a könyv oldalain – a „Mesternek” nemcsak a felmenőit ismerhetjük meg, hanem az egyéniségét is: sajátos, fanyar humorát, vagy megszokott munkamódszerét épp úgy, mint Bartókhoz fűződő kapcsolatát, melyet leginkább a pontosan idézett levelek szemléltetnek. Utóbbiak szerepe az egész könyvben rendkívül meghatározó, hiszen voltaképpen ezek a legbeszédesebb kordokumentumok!

Eősze László zongorista is lehetett volna, de ígéretes indulása ellenére pragmatikus okokból mégis másfelé indult el pályája: eleinte miniszteri titkárként dolgozott, majd a Zeneműkiadó élén végezte munkáját több mint 30 évig. A Nemzetközi Kodály Társaság és a Magyar Kodály Társaság létrehozása is többek közt az ő nevéhez fűződik. A könyvbéli számvetésből kiderül, hogy 4 földrész 50 városában, 4 nyelven mintegy 80 előadást tartott.

Az *Intermezzo* oldalait lapozgatva egyértelműen kiderül, hogy ez a hivatástudat nem pusztán arra irányult, hogy az állhatatos munkával, fáradhatatlan kutatással létrehozott könyvekkel kivívja a szakma és egy szűk értelmiségi elit elismerését, hanem arra is – és főképp arra –, hogy Kodály Zoltán szellemében a társadalom minél szélesebb rétegeihez juttassa el a nemzeti zenei hagyomány meghatározó darbjait, valamint a külföldi zeneirodalom gyöngyszemeit is.

A könyv VII. fejezete, a *Kalandozások* pedig már nem Eősze László munkálkodásáról szól, hanem a megérdemelt pihenésről: arról az életszakaszról, amelyet nem a történelem, hanem maga a zenetudós tett kalandossá – rengeteg utazással. Tulajdonképpen az emlékiraton belül egy nagyon élvezetes és tanulságos „kulturális bedekkert” kap kézbe az olvasó, melyet a kötet végén fellelhető képmelléklet tesz még személyesebbé.

Az *Intermezzo* nemcsak arról tanúskodik, hogy hogyan fér meg harmonikusan egyetlen alkotói személyiségben a magányos munkára utalt zenetudós, a társasági életet élő kulturális szervező és a magát szakírónak álcázó szépíró, hanem arról is, hogy miként lehetséges embernek maradni egy embertelen korban; s értéket teremteni ott, ahol erre lehetőség adódik, abban, amihez tehetséget kaptunk.

Palojtay Kinga

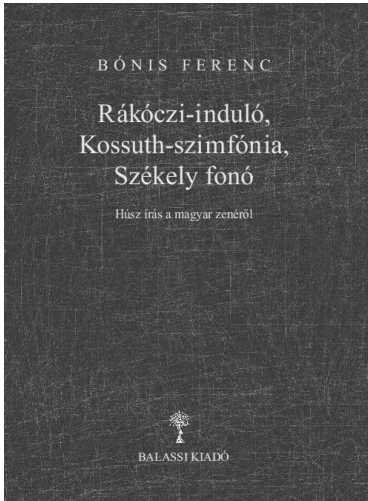
BÓNIS FERENC

Rákóczi-induló, Kossuth-szimfónia, Székely fonó

A Kodály Zoltán Emlékmúzeum előadótermében tartották
2015. október 29-én a Balassi Kiadó gondozásában megjelent,
Dr. Bónis Ferenc legújabb könyvének bemutatóját
„Húsz írás a magyar zenéről.”

Köszöntőt mondott *Soóky Andrea*, a Balassi Kiadó vezetője, a könyv szerkesztője. A könyvet bemutatta *dr. Ittész Mihály* a Magyar Kodály Társaság elnöke.

Közreműködött: *Kassai István* Liszt-díjas zongoraművész. Elsőként Mosonyi Mihály művéből, a „Magyar gyermekvilágból” adott elő négy darabot. Ezt követte Kodály Zoltán „Székely keserves” és Bartók Béla „Allegro barbaro” című műveinek ihletett előadása.

A könyv témájának tömör összefoglalást a fülszöveg így jellemzi: „E kötet címében három kiemelkedő zenemű áll, jelképeként a magyar zene-történet három századának. E három évszázadban, témánk határai között maradvá, olyan személyiségek tűnnek fel útjelzőül, mint Rákóczi és Mozart, Berlioz és Liszt, Bartók és Kossuth, Erkel és Kodály. Nevük a magyar muzsika újabbkori történelmi ihletettségének megannyi tetőpontjára utal.”

Az ELŐSZÓ-ban Bónis Ferenc úgy nyilatkozik: „...esetünkben mégcsak nem is a teljes emberiség teljes múltjának részletes feltérképezésére vállalkoztunk, csupán a ma-

gyar szellem egyik jellemző megnyilvánulásának, a magyar zenei múltnak megismerésére, két-három évszázad időhatárai között.”

Az első fejezet: *Rákóczi-nóta*, *Rákóczi-induló* címet viselve nyúl vissza a XVII. századig, amikor már a nagy fejedelem életében feltűnik ez a dallamcsalád. A nóta a XVIII. században valóságos „zenei bokorra” virágozott ki, melyre Mozart, Haydn és Beethoven mellett koruk számos neves és névtelen, hazai és külföldi kismestere is felfigyelt, bizonyítva és fokozva elterjedtségét. A *Rákóczi-nóta* továbbélése során nagyon sok

szövegi és dallami változatban terjedt el. Akár a költeményt, akár a lejegyzett dallamot 1750 táján kezdték írásba foglalni. Bónis Ferenc nagyon sok eredeti kottapéldával illusztrálja és mutatja be a legkisebb hasonlóságot és különbséget, bemutatva a szövegi változatokat, és részletesen analizálja zenei szempontból. Kitér a hangnemekre, hangközökre, a dallamok főbb karakterjegyeire. És itt megjelennek az utalások arra, hogy magyar és külföldi zeneszerzők műveiben miként fedezhetők fel, az itt előforduló egyes dallamfordulatok. A szerző, elmélyült elemzése alapján, bátran kijelenthette, hogy: „A Rákóczi-nóta valóságos vándordallam-családként jelent meg a XVIII. század klasszikus bécsi zenéjében.”

Mindezt erősíti a következő nagy fejezet: *Liszt Ferenc és a Rákóczi-dallamok*. Bevezetésképpen Bartók Bélának 1936-ban a Magyar Tudományos Akadémián tartott székfoglaló előadására utal, amelyben kifejtette, hogy Liszt fellépéséig egyetlen zeneszerző sem integrált oly sok és sokféle materiát egyetlen életművé, mint ő. Legkiválóbb zenetudósaink foglalkoztak Liszt művészetével. Általános megállapítás, ha „vándorévei” során megtetszett egy dallam, szívesen foglalta műzenei keretbe. Ezek közül is kiemelkedő a különböző zeneszerzői periódusban, különböző zenei formában feltűnő Rákóczi-nóta illetve Rákóczi-induló. Meggyőző kotta illusztráció igazolja mindezt. És itt már kapcsolódik a téma a következő fejezethez:

Verbunkos-problémák Mozarttól Kodályig. Hogy mi a verbunkos, e kérdéssel legalább kétszáz éve foglalkozik a tudomány. A név a zenés katonatoborzásoknak a verbuválásnak emlékét őrzi. A megszólaló zene első nagy nemzedéke: Bihari, Lavotta, Csermák, akik személyesen is érintkeztek a klasszikus bécsi zenével és zenei élettel. E neves korszakról *Szabolcsi Bence* zenetudós írásaiból tudhatjuk meg a legtöbbet, de szubjektív élményként említhetem meg, hogy a Zeneakadémián évtizedekig oktató professzor óráin elmondottak, felejthetetlen élményként maradtak meg tanítványai emlékezetében. Jelen kiadványban a „problémákra” a kiválóan válogatott kottapéldák adják ismételten a választ. És immáron az Egressy Szózat és az Erkel Himnusz nyomán a szerző a következő fejezetekben *Erkel Ferenc kétszázadik születésnapjára*, címmel a zeneszerzőt mutatja be, majd *Erkel, Mosonyi és Liszt egy bécsi művészeti lap hasábjain* c. fejezetében a kor érdekes különbségeire utal a XIX. század során megjelent magyar és német nyelvű sajtó írásai alapján.

Erkel alakja Kodály írásaiban címmel, a szerző már átvezeti olvasóit a XX. századba.

Kodály Zoltán 1921-ben Gyulán a Magyar Néprajzi Társaság vándorgyűlésén tartotta első Erkel előadását, ahol így nyitotta fel a témát: „a város híres szülöttjének, Erkelnek a népzenevel való kapcsolatát vizsgáljuk.” Az évtizedek során Bónis több alkalommal is foglalkozott írásaiban e kérdéssel és tartott előadást Erkelről.

Bartók világába kalauzol a következő fejezet, *A Kossuth-szimfónia és stíláriis tartománya* címmel, mely nyolc „különös sorsú” Bartók műről szól, kottapéldákkal alátámasztva megállapításait. Bartók Béla – Balázs Béla szövegére írt – egyetlen operáját *A kékszakállú herceg vára* című egyfelvonásost 1918. májusában mutatták be.

„Látni fogsz, de sohse kérdezz!” *Gondolatok a Kékszakállú herceg váráról*. Ez a tanulmány felidézi az 1960-as, 70-es években még élő tanúságtévőket, akiknek emlékezései hitelesítik a remekmű értelmezését.

A kortárs *Dohnányi* méltó bemutatását, az *Életrajzi vázlatok, halálának ötvenedik évfordulójára* című cikkében eleveníti fel a szerző.

A XX. század második felének évtizedeiben alkalma volt Bónis Ferencnek a még élő egykori koronatanúk vallomásaiból érdekes összeállításokat készíteni, amelynek részleteit a következő tanulmányokban közli.

– *Tanúságtétel Bartók és Kodály korából: Radnai Miklós zeneszerző naplójegyzetei. – Molnár Antal keserű életrajza. – Kodály Zoltán és Móricz Zsigmond.*

Ismét gazdag kottapéldákkal támasztja alá elemzéseit a szerző: *Kodály két Hány János-kompozíciója*, című tanulmányában. Az egyik mű a *daljáték*, melyet 1926 október 16-án mutatott be az Operaház, a másik a *szimfónikus szvit*, melyet öt hónappal később Barcelonában mutattak be Fleischer Antal vezényletével. Az előbbi a mese és az ironia eszközeivel a történelmi operák hagyományainak továbbvivője, és ezen ismeretek tudatában számíthat elismerésre a hazai közönség körében. Am történelmi ismeretek nélkül e daljáték nem számíthat külföldi megértésre. E felismerés zseniális mű megkomponálását eredményezte, *zene-kari szvit* formájában. És a mű már bemutatásának évében világsikerré lett, igazi magyar zene a szó legnemesebb értelmében.

A bemutatások sorát Kodály másik színpadi műve követi. *Székelyfő, avagy Kodály, Homérosz útján*. Igen érdekes elemzés során ismerteti az író az egyfelvonásos daljátékot, utalva arra, miként alakul a magyar népzenei elemekből épülő műben az emberi szenvedélyek, indulatok drámai feszültsége, milyen mértékben sejlenek fel az antik kultúráról öröklött és megismert elvek. 1924 és 32 között készült a „világ zeneirodalmának legnagyobb szabású népdalfeldolgozása”. Bemutatására Budapesten, 1932-ben került sor, de Kodály évtizedekkel később is dolgozott még rajta.

A magyar zenetörténet sorrendjét követve természetes a következő téma: *Menekülés a természethez: Cantata profana*. E varázslatos mű hallatán valószínűleg föl sem merül a hallgatóban: mennyi zenei, történelmi és eszmei gondolattársítás előzte meg Bartók gondolatvilágát e mű megvalósulásáig. Nagyon érdekes adatokat tár föl a szerző ez alkalommal a korábbi Bartók művek elemzése alapján, Bartóknak a természethez való kapcsolatáról, és széleskörű népzene ismeretéről, majd a későbbi

évek levelezései során felmerülő történelmi-politikai aggályokról. Idézet 1932. október 22-i bécsi kiadójának írt leveléből: „azt kívánom, hogy a kantáta, jelenlegi állapotában, egyáltalán ne kerülhessen előadásra Magyarországon, se most, se soha máskor.” Az ősbemutató Londonban volt 1934. május 25-én. De két évvel később Bartók szerencsére visszavonta tilalmát, és így a mű 1936. november 10-én elhangzott Budapesten. Az eseményt megőrizte Tóth Aladár beszámolója.

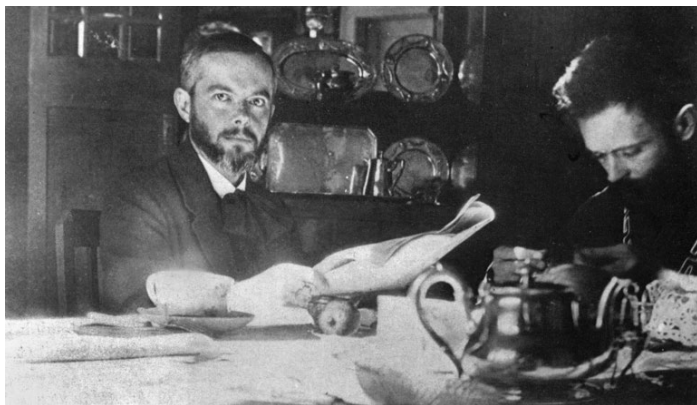
Bartók oeuvróját a kötet *Bartók zenekari Concertójának* keletkezéséről című írása zárja, méltó módon ismertetve a zeneszerző életének legutolsó szakaszát, a mű elemzését néhány jellegzetes kottapéldával alátámasztva.

A könyv utolsó írásai Kodály világába vezetnek: *A magyar népzene*. Adatok Kodály tanulmányának keletkezéstörténetéhez. – *Amerikai délibáb*. Kodály Zoltán és tanítványa, Balogh Ernő. – *A „Százéves terv” történetéhez*. Szőnyi Erzsébet és Kodály Zoltán levelezése. – *In Memoriam Alfred Schlee*. Egy kézíratos Kodály-kompozíció elé.

A könyv írója *Bónis Ferenc* zenetörténész, a szó legnemesebb értelmében „zenekutató és író”, aki mindig újabb és újabb területét tárja fel a magyar zenetörténetnek, pontosan felidézve nagyjaink életművét, mindig – addig ismeretlen – újabb adatokkal kiegészítve. Hazai és külföldi kutatásai során rábukkant a „levelezések” rejtett titkaira. Kiváló érzékkel választja ki az addig nem ismert részleteket, amelyek gyakran megvilágítanak egy-egy elhatározást, cselekvést, lényeges döntést. Gazdag tárházát tárja fel e kötet a személyes hangvételi levelezéseknek melyben új adatok érdekes, olvasmányos formában kerülnek az olvasók elé.

Ezzel a *kódával* kívánom zárni e recenziót, jó szívvel ajánlva e könyvet mindazoknak akik újabb részleteket, újabb megvilágításban kívánnak megismerni magyar zenei világunk mikrokozmoszából.

Márkusné Natter-Nád Klára

Kultúrák találkozása és Bartók Zenepedagógiai konferencia

2016. január 28.

Az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszéke, a Kisgyermek-nevelési Kutatóközpont és Módszertani Laboratórium, az ELTE TÖK Hagyományörző Alapítványa és az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete, immáron hatodik konferenciáját tartotta, ez alkalommal

Bartók Béla 135-ik születésének évében.

A konferencia célja volt megvizsgálni a környező és távolabbi országok kultúrájának és módszereinek hatásait a magyar zenei nevelésre, kiemelt tisztelettel adózva Bartók munkásságának vonatkozó részeihez.

Előadások valamint óvodai és iskolai csoportok élő bemutatásai alkották az öt órás műsor változatos programját. Megnyitó beszédet *Dr. Mikonya György* egyetemi docens, dékán mondott, majd *Dr. Döbrössy János* tanszékvezető egyetemi docens köszöntötte a megjelenteket.

Elsőként óvodás gyermekek vidám kis csapata lepte el a színpadot. *Aktív zenehallgatás az óvodában Dalcroze módszerrel* – címmel, meggyőző bemutató foglalkozást és azt kiegészítő előadást tartott *Guttman Anikó* zenepedagógus. „*Játék az egész világ*” – a tanítók tanítója: *Kiss Áron* – zenei példákkal illusztrálva foglalkozott e témával *Deákné dr. Kecsés Mónika* adjunktus.

Ezt követően három műsoromban *Bartók és a gyerekek* témát járták körbe élő bemutatással. (Erről részletes beszámolót közlünk.)

Meghatóan szép előadást tartott különlegesen összeállított dia-vetítési háttérrel, *Bánki Vera* főiskolai docens: *Bartók, az apa – ez az út is Bartókhoz vezet* – címmel.

Bartók az apa, Péter fiával

A szünet után zongora muzsika szólalt elsőként, *Dombiné Dr. Kemény Erzsébet* előadásában. Szeged üzenetét hozta, ahol Bartók gyakran hangversenyzett és maga is játszott a *Román népi táncokat*.

Két érdekes előadás hangzott még el: *Kultúrák találkozása zeneterápiában* – *Szabadi Magdolna* doktorandusz tanársegéd, és *Szilágyi Zsuzsa* óraadó előadásában: *Az ausztrál őslakosok zenéje* – címmel.

Befejezésül, – *dr. Kismartony Katalin* egyetemi docens előadása – méltó módon Bartók idézésével fejeződött be (közzöljük).

A kora délutáni órákban, a zeneoktatás minden szintjéről meghívott szakemberekkel konferencia előkészítő,

Kerekasztal beszélgetést tartottak – napjaink aktuális kérdéséről:

Mindennapos éneklés a hétköznapokban

Dr. habil. Mikonya György dékán, egyetemi docens köszöntötte az egybegyűlteket. Kifejezte a téma iránti elkötelezettségét és arra kérte a jelenlevőket, hogy „komplex” szemlélettel közelítsenek a problémához. *Dr. Mindszenty Zsuzsánna* az ELTE Zenei Tanszékének docense, a KÓTA elnöke, köszönetet mondott *dr. habil. Kismartony Katalin DLA egyetemi docensnek* és *dr. habil. Döbrössy János DLA tanszékvezető egyetemi docensnek* a délelőtti Bartók konferencia megrendezéséért és a kerekasztal beszélgetés összehívásáért.

A nagylétszámú megjelent szakemberek nagyon sok ötletet, javaslatot vetettek fel és számoltak be saját tapasztalataik eredményéről. Részletes emlékeztetőt készített erről: *Igaliné Büttner Hedvig*.

Zárszavában *Mindszenty Zsuzsánna* a következőkben foglalta össze a főbb témaköröket.

- Jelenleg nem óraszámnövelés, a kérdés, tér kell – mozgás, játék;
- bölcsőde, óvoda, alsó tagozat, jelentősége,
- sokféle órán lehet énekelni, működő modell, több, mint tanóra,
- iskolavezetés minősítésébe pozitívan számítson bele e tevékenység,
- módszertani segítség, új kiadványok megjelentetése,
- karénekre vonatkozó jó hír: *Hoppál Péter* államtitkár úr ígéretet tett arra, hogy a 2016/2017-es tanévtől a karének heti 1 órában 6.osztályig védett sávba kerül!

Végezetül reményét fejezte ki az április 15-i konferencia sikerességével kapcsolatban, pozitív eredmények elérésében.

*

A délelőtti előadás során a TOK Ének-zene tanszakának közös *Bartók projektjét* mutatták be *Mihalovics Csilla, dr. Szesztay Zsuzsa és Lázárné Szanádi Csilla*, a feltüntetett három műsorszám keretében. Kérésemre a közös munka elgondolásáról megtervezéséről rövid beszámolót írtak. Ez az érdekes kezdeményezés méltó a Főiskola példát mutató feladatköréhez. Inspiráló a hallgatók, leendő tanítók, tanárok, gyakorló pedagógusok számára, miként lehet az iskola legkissebbjei számára is bemutatni, élővé varázsolni, őszintén megszerettetni Bartók Béla muzsikáját.

Márkusné Natter-Nád Klára

Bartók Gyermekeknek – Bartók és a gyerekek

A projekt vázlatos bemutatása

Összeállította: *Mihalovics Csilla*, gyakorló iskolai vezetőtanár
Szanádi Csilla, gyakorló iskolai könyvtáros tanár

A projekt összeállítása során felmerülő legfontosabb kérdések:

Mit tekintünk értéknek?

- Milyen tartalommal töltjük meg a zenei nevelést az általános iskolában?
- Mi a pedagógus feladata? (Az ízlés kiszolgálása vagy az ízlés formálása, alakítása?)
- Hogyan lehet elérni, hogy a gyerekek aktív részesei legyenek a zenei tevékenységeknek, különös tekintettel a zenehallgatásra?
- Hogyan értelmezhetőek a NAT-ban ill. a Kerettantervben megjelenő új fogalmak, fejlesztési területek?
- Milyen módszerekkel, munkaformákkal, játékos tevékenységekkel érhető el, hogy a gyerekek különbséget tudjanak tenni a tudatos zenehallgatói tevékenység és a háttérzene között?
- A zenehallgatási gyakorlatban hogyan alkalmazkodjunk a gyerekek életkori sajátosságaihoz?

A projekt tartalmának összeállításakor a következő szempontokat vettük figyelembe:

- A résztvevő gyerekek a korosztályuknak megfelelő, illetve a kerettantervben a fejlesztési követelményekben megjelölt tevékenységekkel ismerkedjenek meg Bartók Béla zenéjével.
- A gyerekek aktív részesei legyenek a zenehallgatói tevékenységnek.
- A befogadói kompetenciák fejlesztése kiemelt hangsúlyt kapjon.
- A kerettanterv követelményei szerint az általános iskolás gyerekek 12 éves korukig nem tanulnak kronologikus zenetörténetet.

Ebbe a munkába kapcsolódott dr. Szesztay Zsuzsa, aki erről így számol be:

Mihalovics Csillával ez volt az első közös munkánk, mivel én a 2015-2016-os tanévben kerültem az ELTE TÓK Ének-zenei tanszakára. *Dr. Kismartony Katalin* kolléganőnk biztatására kerestem meg őt, hogy a konferencia témájához kapcsolódva egyéni elképzeléseinket valamilyen formában összedolgozzuk és bemutassuk. Amikor először beszélgettünk az ötletekről, Csilla egy érdekes linket küldött át nekem. Ezen iskolások *Bartók: Gyermekeknek* sorozatából élő zongoraszóra táncokat és gyerekjátékokat adtak elő. Ez a link nekem is nagyon inspiráló volt, így ezen az úton kezdtünk el haladni.

A zongora előadásomban duda és furulya ihlette darabokat szerettem volna eljátszani és elemezni, szerencsére ezek a művek jól illeszkedtek Csilla aktív zenehallgatási órájához. Így a *Dudanóta* (III/15) és a *Szól a duda* (IV/26) azonnal a projekt részei lettek. Ezekhez csatlakoztak még egyéb művek, melyek a különböző osztályok aktuális tananyagához kapcsolódtak: *Hogyha megy és cseresnye* (III/1), *I. Körtánc* (III/6) és *Molnár Anna hallod-e* (III/13).

Két alkalommal próbáltunk az osztállyal, a gyerekek ügyesen alkalmazkodtak az élő zenéhez, a tempókat a mozdulatokhoz igazították és a koreográfia hamarosan összeállt. Színesítette a programot, hogy néhány gyerek furulyával is kísérte a *Hogyha megy és cseresnye* dallamát.

A legizgalmasabb feladat a zenehallgatáshoz kapcsolódó játékos megfigyelés volt. Csilla megkért, hogy a *Szól a duda* művet másképpen játszam el a gyerekeknek, mint ahogyan a kottában van. Az előadásban ez a rész spontán módon történt, a gyerekek valóban akkor hallották tőlem először a megváltoztatott előadást. Élvezetes volt számomra, hogy a gyerekek mennyire felkészültek és jó zenehallgatók voltak, hiszen azonnal sikerült észrevenniük és megfogalmazniuk az eltéréseket.

Bízunk benne, hogy ezt a munkát folytatni fogjuk. Örömmel tapasztaltuk, hogy mennyire összefonódik a zenei gondolkodásunk és annak gyakorlatba ültetése is sikerrel járt.

Bemutató a konferencián

Nagyszámú vidám gyerekcsapat érkezett a terembe, az egyes osztályok pontos rendben foglaltak helyet a színpad elején.

A másodikok egy játékfűzést mutattak be. A játékok összeállításának szempontjai között a legfontosabb helyen az állt, hogy a gyerekek ezeknél az énekes játékoknál mozgással tapasztalják meg azokat a zenei jelenségeket (kezdés, befejezés, formaérzék, tempókülönbségek ...), amelyeket később már tudatosan is megfigyelnek az egyes zeneművek meghallgatásakor.

A harmadikosok Bartók: Gyermekeknek (III./1.,III./6.,IV./30.,III./13.,III/1.) kötetéből válogatva maguk párosították az általuk már ismert énekes játékokat a zenéhez, s mutatták be ugyanazokat a játékokat élő zenére. Tükörijátékkal, karmesterjátékkal, osztinátóval egészült ki ez a bemutató. Mozgással, játékkal tapasztalták meg ebben a feladatban is a különböző zenei jelenségeket. Nehezítést jelentett a másodikokhoz képest, hogy a játékokat nem a saját éneklésükhöz játszották.

A negyedikesek lapbook – gramofont készítettek. A könyvtárban anyagot gyűjtöttek, majd zenei társasjátékot állítottak össze az olvasottakból. (puzzle, párkereső játék, memóriajáték, pörgetős játék) Egy kép a sok közül:

A negyedikesek bemutatója arra volt példa, hogy hogyan lehet játékosan, az életkori sajátosságokat figyelembe véve ismereteket gyűjteni, rendszerezni egy- egy zeneszerző életéről.

Az ötödikesek egy zenei ismertető formájában foglalmazták meg Bartók: Szól a duda (Gyermekeknek IV./30.) című művéhez a zenehallgatás során megfigyelt, a zeneműre jellemző zenei sajátosságokat. Készítettek hangerőpartitúrát, csoportmunkában megismerkedtek Bartók Béla életművével. Ez a korosztály már képes volt a zongorakotta követésére, megismerték a különböző zenei jelöléseket is.

Összegzés:

A konferencián a különböző korosztályok befogadói kompetenciáinak fejlesztési lehetőségeit mutattuk be. A következetes képességfejlesztéssel a gyerekek 10-11 éves korukra különbséget tudnak tenni a tudatos zenehallgatói tevékenység és a háttérzene között. A megfigyelési szempontokkal figyelmük ráirányítható a különböző zenei jelenségek észrevételére, képesek követni a hangzó muzsika partitúráját. Megfogalmazzák gondolataikat, összefüggéseket találnak a zeneszerző életútja és az adott zenemű mondanivalója között. De talán a legfontosabb, hogy nem zárkoznak el, szívesen hallgatják az ún. komolyzenét is.

Furulya- és dudamuzsika – zongorán

Válogatás Bartók Béla: Gyermekeknek III-IV. füzetből:

Dudanóta (III/15), Furulyaszó (IV/26), Szól a duda (IV/30)

Az előbb elhangzott bemutató órához kapcsolódva előadásomban Bartók: Gyermekeknek 3-4. füzetéből a duda- és furulyadalok összehasonlító elemzését szeretném Önök elé tárni – zongorán.

Népdalgyűjtő munkásságról

A 20. század elején Vikár Béla munkássága nyomán Kodály Zoltán és Bartók Béla népzene gyűjtői és kutatói tevékenységének eredményeként új magyar műzenei nyelv kialakulása vált lehetségessé. Bartók a Gyermekeknek megírása előtt már két évvel, 1906-ban elkezdte népdalgyűjtő munkáját. Kodállal ellentétben, aki népzenei munkássága folyamán „quazi kimetszeni” törekedett a magyar népzene a szomszéd népekéből, Bartókot már a kezdetektől szenvedélyesen érdekelte a közeli szomszédaink népzeneje.

Szlovák népdalgyűjteményének német nyelvű előszavában Bartók hangsúlyozza, hogy „pusztán a magyar anyag ismerete egyáltalában nem elégséges a tudományos vizsgálódáshoz, s hozzá legalábbis a környező népek anyagának lehető legalaposabb ismerete is elengedhetetlenül szükséges. (Forrás: Ujfalussy József: Bartók Béla, Gondolat-Budapest 1976, 121. oldal)

Szlovák gyűjtésének első színhelye Gömör megye volt, ahol Gerlice-pusztán kezdte meg munkáját, majd más közeli falvakban folytatta. 1906 novemberében így ír Dietl Lajosnak az eredményről:

„ ... 3 hét alatt mindössze 150-et tudtam lekottázni esténként a tót falvakban. 80-at lefonografáltam. – Gyere el karácsony táján néhány napra hozzánk. Meghívnálak egy kis népdalgyűjtő kirándulásra a szomszédos falvakba. Roppant érdekes dolog, főleg a fonografálás”. (Forrás: Ujfalussy József: Bartók Béla, Gondolat-Budapest 1976, 122. oldal)

Bartók nemcsak népdalokat, hanem hangszeres zenéket is lejegyzett. A szlovák gyűjtéshez hamarosan csatlakoztak a román népzenei tanulmányok eredményei is. A román gyűjtések kezdete 1909 nyara volt, Bihar megyében, Bölényes környékén. 1910 novemberében az Ipolyságon dudások, tülkös kanászok versenyén vett részt, majd paraszt hegedűsök-ről és havasi kürtöt fújó asszonyokról, lányokról adott hírt.

Ezeket az élményeket Bartók más műveiben is felhasználja, melyek a Gyermekeknek sorozathoz hasonlóan inkább a kisebb korosztályt célozzák meg. A teljesség igénye nélkül: Tíz könnyű zongoradarab (1908), Kezdők zongoramuzsikája (1913), Negyvennégy duó két hegedűre (1931), Két- és háromszólamú kórusok gyermekkarra és női karra (1935) és a Mikrokozmosz (1926-1939).

Népi hangszerek: duda és furulya

A dudánótákkal való ismerkedés előtt szerencsés, ha a tanulók már felismerik a különböző fafúvós hangszerek hangjait, így könnyebben tudnak viszonyítani az új hangszerhangzáshoz. A dudajátékok zongorás feldolgozásainak értő hallgatáshoz meg kell ismerniük a duda jellegzetességeit.

A dudazene jellemző sajátossága a hosszan, megszakítás nélkül áradó, gazdagon díszített dallam, amit legtöbbször egy orgonapont-szerűen kitartott mély búgás, a burdonhang kísér.

A duda dallamsípjának hangja leginkább az oboához hasonlít, de annál élesebb; a bordó hangja pedig leginkább a fagottra emlékeztet. A dudahang tagolatlanságának oka, hogy a dallamsípot a legtöbb dudaféleségen lehetetlen elhallgattatni, így kizárólag szünet nélküli legato előadásmódra képes. A monotonitást fokozza az a tény is, hogy nem lehetséges dinamikai fokozatok alkalmazása, mivel a szélnyomás megváltoztatása a hangmagasságra is hatással lenne. E hiányosságokat a zenészek előkéik, trillák és más díszítések gazdag alkalmazásával próbálják kiküszöbölni. A dallamsíp hangterjedelme egy oktáv, hangsora mixolid vagy közönséges dúr. Figyelemre méltó, hogy a dudások többsége nem mindjárt dudán, hanem rendszerint előbb furulyán tanul meg játszani. A gyakori trilla, előke, mordent ugyanúgy jellemzője a dudajátéknak, mint a furulyajátéknak. Dudálni felnőtt férfiak szoktak, nők soha. A hangszer művelői többnyire pásztorok, közülük is elsősorban juhászok és kanászok. A szegényebb néprétegek – zsellérek, cselédek, kubikosok, pásztorok – között az 1900-as évek elején még lakodalmak, farsangi táncok is voltak dudával. A dudás nem mindig egymaga játszott, hanem – leginkább az Alföldön – kettesben is: a dallamot hegedű vagy klarinét is játszotta.

Tegyünk egy kis kitérőt a dudamuzsika útján, és hallgassuk meg két hegedűn a dudajátékot.

(Zenehallgatás felvételről: Bartók: Negyvennégy duó két hegedűre (1931) No.36. Dudaszó – Itzhak Perlman és Pinchas Zukerman)

A népdalfeldolgozások elemzése

Bartók szlovák népdalfeldolgozásait tematika (hangulat, szöveg) szerint több típusba sorolhatjuk: derűs, játékos, incselkedő / lírikus, ábrándos, „söhajtozó” / gyászos, balladaszerű / lakodalmos nóta / „szegénylegény, betyárnóta / katonadal. Amint hallani fogjuk, a dudánóták az első csoportba tartoznak, míg a furulyás feldolgozás a lírikusba

A művek hallgatásakor a következő szempontokat ajánlom megfigyelésre:

karakter, előadásmód; a népdaltéma szerkezete, hangneme; a népdaltéma ritmikája, melodikája, tagolása; a darab felépítése a kíséret mozgásformái; a kíséret mozgásformái, harmóniák

(Zenehallgatás saját zongorajáték alapján: I. Dudanóta (III/15), majd a Szól a duda (IV/30). Ehhez nézzük a kottát. A zenehallgatás után a közönség elénekli szöveggel a két népdalt.)

Összehasonlító elemzés

KARAKTER

Dudanóta: kimért, erőteljes tánc, fontosak a dallammotívumok ötödik hangjára eső súlyok.

Szól a duda: vidám, játékos, incselkedő gyermekdal.

TEMPÓ

Dudanóta: mérsékelt. A második szakasz kevésbé nyomatékosan indul, de hamar felerősödik és a vége felé kiszélesedik. Fontos a szinkópáló akkordokat a jelzésnek megfelelően tenuto, teljes értékig kitartva játszani. A motívumok végén a kis nyújtott ritmus leugrása a domináns alsó oktávjára a duda hangját utánozza.

(Szól a duda: gyors. A 32. ütemtől kissé lassúbbá válik, és csak a 39. ütemben – nagyjából a pozitív aranymetszés helyén – áll vissza az eredeti tempó. Az 55. ütemtől nagy dinamikai fokozás, de az eredeti tempó nem változik.)

RITMUS

Dudanóta: páratlan lüktetés, negyedek, nyolcadok, kis nyújtott ritmus az ütemek végén. Érdekes, hogy a I. Dudanóta motívumait Bartók egy-egy $\frac{3}{4}$ -es ütembe szorította, pedig a forrás szerint egy-egy sor három $\frac{2}{4}$ -es ütemből állt, kétszeres hosszúságú ritmusértékekkel.

Szól a duda: páros lüktetés, negyedek, nyolcadok.

HANGSOR:

Dudanóta: dó-pentachord alsó dominánssal.

Szól a duda: dúr hangsor kis szeptim ambitussal.

Népdal feldolgozásának módja

Dudanóta: A népdal háromszor ismétlődik meg, 5+5+4+1 ütem. Először mélyen a bal kézben, másodszer két oktávval magasabban szólamcserével, majd harmadjára unisono (oktáv erősítéssel). Ekkor azonban nem teljes egészében hangzik el a népdal, hanem csak az első motívum ismétlődik háromszor, majd rögtön a zárómotívum következik egyre jobban erősödve, lassúbbodva. Coda helyett egy ütem időtartamú záró akkord csatlakozik a 3. szakaszhoz.

Szól a duda: Többféleképpen értelmezhető ütempár-szerkezet. Ha ismételt ötsorosnak tekintjük, akkor öt kétütemes motívumból épül: ||: A-B :|| C C B .

Két szakaszból áll, változatlan magasságú és terjedelmű témaismétlés (20+20 ütem). Bevezető 4 ü, az átvezető részek 2-6-2 ü, coda 6 ü.

Kíséret

Bár eltérő jellegű a kíséret, mégis mindkét műben intenzív a jelenléte,

szorosan összefonódik a dallammal. A kíséret mindkét műben a G-H-D alaphármasra épül.

Dudanóta: szinkópaláncok nyolcadszünetekkel megszakítva (kivéve 6-7. ütem, ahol folyamatos). A záró szakaszban a domináns orgonaponton szinkópál (D hangon), az utolsó két ütemben törtakkord felett párhuzamos tercmenet, végül súlyos ütemrészről leugró lengő mozgás („ponttevés”).

Szól a dudu: nyolcadokban mozgó, legato, egyenletes akkordfelbontások, „elakadások” a bevezetőben és az átvezető részekben. A kíséretben a Fisz-hang kétszer hangsúlyt kap. A második szakasz indításakor (33-34. ü) hosszan tartott szekund-kettősfogás, mely a folytatás basszusának előzetese.

Elemzés zongora mellett (Furulyaszó IV/26)

Hallgassuk meg a művet. Zongorán előadom. Mitől más, mint a dudanóták? Zongorázom a dallamot, a közönség kézzel követi a dallamíveket. Előadásmód, tempó: mérsékelt, szabadon változó tempó (rubato).

Karakter: lírai, ábrándos. A motívumok záró hangjának megnyújtása rendkívül jellemző a panaszos, „sóhajtozó”, rubato dallamokra.

Ritmus: változatos ritmusértékek, tizenhatodok, triolák, szextolák, átkötött hangok. A Furulyaszó dallamának eredeti lejegyzése egyszerűbb: nincsenek tizenhatodok, a nyújtott hangokat fermáta jelzi. A zongoradarab ritmusa azért lett részletezőbb, hogy a játékos minél jobban megközelíthesse az eredeti előadásmódot. A kottában kis-éles ritmusok, szextola tizenhatodok, triolák és a sűrűn változó tempó valóban „molto rubato”-vá teszik a dallamot.

Dallam: magasra-mélyre ívelő dallamvezetés. Terc-ingával induló szakaszok, a dallam végén kérdő jellegű felemelkedés és hangnyújtás.

Hangsora: összhangzatos moll, záró hang mi=fríg jellegű dallam.

Kíséret: lassú mozgású, átkötések, lengő mozgások, szinkópa-láncok. Lefelé irányuló lengő mozgások.

Harmóniák: Az első 4 ütemben párhuzamos kvint kettősfogások. A második szakaszban harmóniai variálás, lépcsőzetes ereszkedés. Az ismételt záró hang alatt a 7. ütemben levő E-dúr helyett cisz-moll (álzárlat-féle), majd d-moll és É-dúr (diatonikus emelkedés).

dr. Szesztay Zsuzsa

Dalok kölcsönhatásai

„... jól asszimilált idegen hatások lehetőséget adnak a gazdagodásra.”

Bartók, 1942.

Dalok kölcsönhatásai. Nehezen találtam meg ezt a rövid címet, mert nemcsak az alatta lévő alcímre és Bartókra utal, hogy a szomszéd népek és a magyar dalok hatnak egymásra és ez gazdagító, hanem arra is utal, hogy ma is keletkeznek változatok rögtönzések formájában és együttesek révén, de még nincs időtávlatunk rálátni arra, hogy a napjainkban keletkező zenék közül mi lesz időtálló. Hogyan tudunk a sok értéktelen hatás ellenére a jó továbbadásában megmaradni?

Érdeklődés felkeltésül elénekelttem a közismert orosz dalt (Áll egy ifjú nyírfa a réten – kánonban is).

Nem gondoltam volna korábban, hogy ennek a dalnak köze van a mi *Hej, tulipán, tulipánunk*-hoz (rokon a szerkezet és a dallam. Magyar Népzene Tára I. 1951). Érdemes a lábjegyzeteket, függelékeket elolvasni!

A közismert *Kis kece lányom* és a *János úr készül* daloknak morva rokonuk van. Ráadásul már Kiss Áron (1891) kötetéből is a köztudatba kerülhetett és később a Gyermekeknek (Bartók, 1909; 1946) által is.

További két kiragadott példát mutattam be a Magyar Népzene Tára I. kötetéből, amely a gyermekjátékokat tartalmazza az addig gyűjtött variánsokkal együtt.

A *Süssünk, süssünk valamit* kezdetű gyermekdal három változata közül énekeltem egyet, a gyergyóújfaluit, majd a szlovák rokon dallamát hallhatták *Eöry Brigitta* végzős hallgatóunktól, aki önszántából kereste meg ezeket az előadásomhoz. (Bartók egy másik változattal kezdi a Gyermekjátékok első kötetét.)

Az *Aki nem lép egyszerre* főképp a fiúk kedvence, Haydn trombita-jelének gyerekszerű leegyszerűsítése. (Élénekelttem, mert az előadás végén még szükségünk volt erre a szólampróbára.)

A címet és alcímet ismét kivetítettem, mert két hosszabb Bartók idézet megvilágítja az alcím tartalmát:

„...Kutatásaim nagy részét Kelet-Európában folytattam. Munkásságomat, mint magyar ember, természetesen a magyar népzennel kezdtem; rövidesen azonban a szomszédos területekre – Szlovákiára, Ukrajnára és Romániára is kiterjesztettem. Alkalmilag még messzi vidékre (Észak-Afrika, Kisázsia) is kiruccantam kutatásaimmal, hogy szélesebb látókört nyerjek. Ezen az »aktív« kutatómunkán kívül, amely a dolgokat helyszínen próbálta felkutatni, »passzív« vizsgálatokat is végeztem azzal, hogy a mások által gyűjtött és kiadott anyagot tanulmányoztam át.

Kezdetől fogva végtelenül meglepett a tanulmányozás alatt álló kelet-európai területen kezem ügyébe került anyag dallamtípusainak szokatlan gazdagsága. Kutatásaimat tovább folytatva, meglepetésem egyre nőtt.

Tekintettel a kérdéses országok aránylag csekély területére – összesen negyven-ötven milliónyi a lakosság –, a népzene ez változatossága valóban csodálatraméltó. Még figyelemreméltóbb ez, ha összehasonlítjuk más, többé-kevésbé távoli vidékek, például Észak-Afrika parasztzenejével, ahol az arab parasztzene annyival kevesebb változatosságot áruel.

Mi lehet az oka ennek a gazdagságnak? Hogyan alakulhatott ez ki? Erre a kérdésre csak később jött válasz, amikor a különböző kelet-európai népektől már elegendő anyag állt rendelkezésre a tudományos analízis számára. Az egyes nemzetek népzeneinek összehasonlítása azután tisztán megvilágosította, hogy itt a dallamok állandó csereberéje van folyamatban; állandó kereszteződés és visszakereszteződés, amely évszázadok óta tart már.

Most igen fontos dolgot kell hangsúlyoznom. A dallamoknak ez a csereberéje nem olyan egyszerű, mint sokan hinnék. Mikor egy népi dallam valamely ország nyelvi határait átlépi, előbb vagy utóbb bizonyos változásokon megy át, amelyeket az új környezet és különösen a nyelvi különbség megkíván. Minél nagyobb a két nyelv különbsége kiejtésben, hanghordozásban, metrikus viszonylatokban, szótagépitkezésben stb., annál nagyobbak a változások, amelyeken az »emigrált« dallamok – szerencsére – átmehetnek. »Szerencsére« – mondom, mert ez a jelenség önmaga nemzi, emeli a típusok és altípusok számát.

Előbb a »kereszteződés és visszakereszteződés« kifejezést használtam. Ez a »visszakereszteződés« általában a következőképpen történik: egy magyar dallamot átvesznek például a szlovákok és szlovakizálják; ezt a szlovakizált dallamformát aztán a magyarok esetleg újra átveszik és a dallam »visszmagyarosodik«. De – és ismét azt mondom, szerencsére – ez a visszamagyarosodott forma különbözni fog az eredeti magyar formától.” *Faji tisztaság a zenében (1942)* (Bartók, 1974, 455-456.)

Bartók: Népzeneink és a szomszéd népek zenéje (1934) „... Tulajdonképpen mi is népzene? Erre a kérdésre ezt a választ adhatnám: népzene mindazoknak a dallamoknak összessége, amelyek valamilyen emberi közösségnél kisebb vagy nagyobb területen bizonyos ideig használatban voltak, mint a zenei ösztön spontán kifejezői. Népszerűen szólva: Népzene olyan dallamokból tevődik össze, amelyeket sokan és sokáig énekeltek. De ha dallamokat sokan és nemzedékről nemzedékre énekelnek, akkor egyrészt ezek többé-kevésbé át is fognak alakulni – itt így, amott megint másképp – vagyis dallamvariánsok keletkeznek; másrészt viszont eredetileg egymástól eltérő szerkezetű dallamok egymáshoz hasonlóvá alakulnak át; vagyis közös sajátságú, egységes zenei stílust eredményező dallamok keletkeznek...”

Kodály: Mi a magyar a zenében? (1939) írásának részlete is a külső hatások beépülését írja le.

„A nemzeti jelleget [...] könnyebb művészi alkotásokban megéreztetni, mint elemző szóval megközelíteni. Van azonban nekünk éppen

a zenében egy szilárd pontunk, rajta megvethetjük a lábunkat, mikor azt keressük: »mi a magyar a muzsikában«. Ez a szilárd pont a népzene, annak is a legősibb rétege. Ha ugyanis kiválasztjuk, félretesszük a nép dalai közül mindazt, ami akár a szomszéd népekkel közös, akár a hazai vagy külföldi műzenéből származik, vagy bármilyen európai hatásra mutat: ami maradt, alig lehet más, mint a honfoglaló nép ősi, természetes zenéje.”

Gyakorlati példák éneklése következett ismét (Dobszay, 1984): *Lánc, lánc, eszterlánc, Ostoring, ostoring... és Ispiláng, ispiláng* – rokondallamok a kutatók is bizonytalanok, vajon német vagy magyar eredetű gyerekdalok ezek? Ich spiel ein, ich spiel ein német játékdalból vagy Kis pillánc (=lepke) magyar eredetű-e a fenti három játékdal.

A *Cickom, cickom* egy XVII. századi feljegyzésekből ismert ungarescara emlékeztet. Az *Elvesztetem páromat* kezdetű játékdalnak is németosztrák rokona van (Es kommen zwei Herren aus Ninive) dallamban és játékmódjában egyaránt. Ezek a gyermekdalok a Kiss Áron kötetben is és Bartók Gyermekeknek füzetében is megtalálhatóak.

A *Tivi-tovi tács* Galga-menti szlovák rokonnal (Kác, domor kác, ozenil tkac) rendelkezik, A $\frac{3}{4}$ -es dallamoknak: *Fekete tóba/Kis kacska fürdik, Elment a két lány* tánczenei eredetük van, ritmusuk az Európa-szerte ismert „volta” vagy „gagliarda” nevű ugrós tánc emlékélt őrzi (Dobszay, 1984).

A Magyar dal könyvében olvastam Dobszay László szavait, amely gondolatok az ízléses rögtönzés kereteire hívják fel a figyelmet:

„A szöveg- és dallamváltozatok megismerése lehetőséget ad a lényeges és lényegtelen vonások világos elkülönítésére, s ösztönzést a kreativitásra és improvizációra a különböző stílus-körön belül.” (Dobszay, 1984, 110.)

Az itt látható táblázatban azt foglaltam keretbe, mikor, mi rögtönözhető.

Dallamok csereberéje napjainkban

Kiindulás	Szöveg	Dallam	Mi rögtönözhető?
Népi gyermekjátékdal	Változatok a gyűjtésekben	Változatok a gyűjtésekben	Stílusok belül szöveg is, dallam is, játék is
Európai gyermekdalok	Eredeti nyelven – gyerek halandzsák Költői fordítás	Kottához hűen	Szöveg a helyzethez igazítva (játék)
Komponált gyermekdalok	Költői szöveg	Kottához hűen	Szöveg a helyzethez igazítva (játék)
Vers (vagy mondóka)	Kötött	Kölcsönözhető magyar népi dallam vagy komponált dal	Dallam, szöveg a helyzethez igazítva (játék)

A táblázat első sorára láttunk is és tudunk is saját példákat.

A második sorra két példát hoztunk, Eöry Brigittával, aki a harmadéves vizsgán beteljesítette óhajomat és az önállóan tanult cseh és horvát dallamot az Európai gyermekdalok függelékben található eredeti nyelven is hozta – élő bemutató. Mennyivel többet tartalmaz így, mint bármilyen szép műfordítás önmagában!

A komponált gyermekdalokhoz főként játékot a magyar népi hagyományból – rögtönözhetünk.

A vers vagy mondóka, mint kiindulási alap nagy szabadságot ad a kötött szöveg ellenére: Weöres: Legyen álmod c. (Rongyszőnyeg 79) verse: Takaród hadd igazítsam / puha párnád kisimítsam, legyen álmod kerek erdő / madaras rét, bokor-ernyő. – Hej, Vargáné, vagy Sárga csikó dallamára (huzsedári refrénnel).

D's s f m f s d's s f m r d dallamra az Erre kakas, erre tyúk, erre van a gyalogút – mondóka vagy Jákobnak volt hat fia, mind a hat csizmadia kezdetű mondóka illeszthető.

Szlovák gyermekdalra, *Hívjad a, hívjad a falovacskát* éppen ráillik Weöres Tó vize, tó vize csupa nádszál, Egy kacska két kacska odacsáskál... (A példák Gállné Gróh Ilonától valók, személyes közlés 2016. január 21-én)

Az ügynevezett gyermekzenékhez sok üzleti haszon járul (az előadáson ez a táblázat utolsó sorában szerepelt). Csinján kell a megítélésükkel bánni. Ha otthoni meghallgatáskor sokadszorra is jó minőségűnek találjuk, találunk ki hozzá játékot. Ha bizonytalanok vagyunk a megítélésben, ne vigyük gyerekek közé. Az érték nem függ össze az eladhatósággal.

Törzsök Béla Zenehallgatás az óvodában c. könyvének bevezető szavai kissé elkerülik a figyelmünket. Rögtönzés dallamban (szövegben) oldott légtört teremt, felszabadít improvizációra serkent, integrálásban segít.

A dúdolásról írja Törzsök Béla (1982, 14.): „Valamiféle szelíd hangulatot kelt és szinte számúzi a durvaságot.”

Visszatérve az ügynevezett gyerekzenékhez, meg kell említenem az ízlésformálást, ami élethosszig tartó önnevelés. A feszültség és oldás az értékes műben mindig jelen van.

Ferge Béla, korábbi konferenciánk előadója írja Értékes vagy csak divatos (2011) könyvében, hogyan tudunk kilépni, előre lépni önmagunk és a ránk bízottak miatt az ízlésünk egyre mivesebbé tételében. Csak nagyon röviden kivonatolva:

- közös éneklés (család, barátok)
- énekeszéd (Alkossunk bátran! Legyünk kreatívak)
- élőzenei élmények (odafigyelő zenehallgatás)
- utánpótlás vagy tánc (képzeletbeli hangszereken játszani, kötetlen mozgással zenét követni)
- természet és csend (szemlélődés, nyitottság)

Közös énekléssel, Szőnyi Erzsébet által megtalált quodlibet éneklésével (Látom a holdat *ausztrál gyermekdal, angol nyelven* – Aki nem lép egyszerre) zártam az előadást.

(A konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata)

dr. Kismartony Katalin

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- BARTÓK B.; KODÁLY Z. (1951) (szerk.): *A Magyar Népzene Tára I. Gyermekjátékok.* (Sajtó alá rendezte Kerényi György.) Budapest: Zeneműkiadó Vállalat.
- BARTÓK B. (1974): *Bartók breviárium* (Összeáll. Újfalussy J., szerk. Lampert Vera.) Budapest: Zeneműkiadó Vállalat.
- DOBSZAY L. (1984): *A magyar dal könyve.* Budapest: Zeneműkiadó
- FERGE B. (2011): *Értékes vagy csak divatos.* Veszprém: Nyitott könyvek.
- FORRAI K. (1966): *Európai gyermekdalok.* Budapest: Editio Musica.
- FORRAI K. (1974): *Ének az óvodában.* Budapest: Editio Musica.
- FORRAI K. (1986): *Ének a bölcsődében.* Budapest: Editio Musica.
- GÁLLNÉ GRÓH I. (2010): *Ringató.* Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- GYÖNGY K. (2015): *Első lépések a művészetek felé II.* Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- KISS Á. (1891): *Magyar gyermekjáték-gyűjtemény,* (A bibliográfiai függelék összeáll.: Jávor Jenő, Volly István) Budapest, Hasonmás kiadás 1984.
- KODÁLY Z.(1974): *Visszatekintés* (szerk. Bónis F.). Budapest: Zeneműkiadó Vállalat
- SZŐNYI E.(1975): *Biciniumok.* Budapest: Editio Musica

Forrai Katalin-díj

Nevezési felhívás

A Nemzetközi Forrai Katalin Díjat alapító bizottság örömmel adja hírül, hogy 2016 januárjában újra felhívást tett közre.

A díjat odaítélő – nemzetközileg ismert pedagógusokból álló – szakmai bizottság ismét nagy érdeklődéssel várja a **Nemzetközi Forrai Katalin Díj** elnyerésére szóló jelöléseket.

A rangos díj emléket állít Forrai Katalin felbecsülhetetlen értékű pedagógiai munkásságának, melyet élete során a kisgyermekkor zenei nevelés terén fejtett ki. Hisszük, hogy Forrai tanárnő szellemi örökségének ápolása, szakmai hitvallásának ismerete és átörökítése napjaink gyakorlatában is nagy fontossággal bír. A világ számos országában tisztelettel azoknak emberi, pedagógusi nagyságának. A díj buzdításul is szolgál azon pedagógusok számára, akik napjainkban is az igényes zenei nevelési nevelés megvalósulásán munkálkodnak.

A NFK Díj elnyerésének feltételei

- legalább *10 éves szakmai tapasztalat*, melyet a díjazásra felterjesztett pedagógus, kisgyermeket nevelő/oktató intézményben szerzett
- *kimagasló pedagógiai munka*, melyet Forrai Katalin zenepedagógiai elveinek ismerete alapján, azok beépítésével mind gyakorlati munkájában, mind mások számára is elérhető módon hasznosít/hasznosított – maradandót alkotva szűkebb vagy tágabb környezetében
- a jelölt *munkásságának rövid jellemzése*
- *két személy, aláírással ellátott ajánlása*

A jelölések megküldésének határideje: **2016. november 1.**

Az ajánló sorokat *angol nyelven* kell leadni!

A jelöléseket a nemzetközi bizottság összesíti és elbírálja, majd az eredményről írásban értesíti mind a jelölteket, mind azokat, akik a jelölést tették. Ismét két díjazott kaphatja a kitüntetést – mely a Nemzetközi Kodály Társaság (IKS) védnöksége alatt kerül kiosztásra.

Az oklevél, a 23. *Nemzetközi Kodály Szimposium* aktuális megrendezési színhelyén 2017-ben kerül majd átadásra, vagy – a jelöltek igénye szerint – az általuk képviselt ország valamely rangos szakmai pedagógiai eseményén, rendezvényén kaphatják kézbe a díjazott pedagógusok.

A jelöléseket *e-mailben* kérjük elküldeni:

placemary11@gmail.com

vagy postán megküldeni az alábbi címre:

**MARY PLACE
11 Cotland Acres , Pendleton Park
Redhill, Surrey RH1 6JZ
United Kingdom**

* Olvasóink figyelmébe ajánljuk A Magyar Kodály Társaság Hírei 2013/3 és 2015/3 számú kiadványait, melyekben beszámoltunk a *Nemzetközi Forrai Katalin Díjat* elnyerő pedagógusokról, valamint a Díj első és második alkalommal történő átadásának helyszínéről és az ünnepélyes eseményekről.

M. Dietrich Helga
a NFK Díj alapító tagja

Magyar Kultúra Napja

Január 22-e megünneplésének kezdeményezésével kapcsolatban érdekes adatot tudhattunk meg Faragó Laura énekművésztől. Az 1980-as években gyakran szerepelt Fasang Árpád zongoraművésszel itthon és Finnországban is. Az északi rokonoknál figyelt fel a zongoraművész, a későbbi kulturális diplomata a február 28-án tartott Kalevala napra, mely 1975 óta hivatalosan is a finn kultúra ünnepe. Faragó Laura tudomása szerint a finn példa nyomán kezdeményezte Fasang Árpád 1989-ben a Magyar Kultúra Napjának meghatározását és megünneplését. Méltóképpen Kölcsey Ferenc Hymnus című verse befejezésének dátumát emelte az országgyűlés a rangra.

Már hosszú évek óta több kitüntetés, kormányzati és egyéb díj vagy elismerés átadása kapcsolódik e naphoz.

Kitüntetettjeink

A Csokonai Vitéz Mihály közművelődési díj, melyet egyéni alkotói és közösségi kategóriában ítél oda a beérkező javaslatok alapján az illetékes miniszter. 2016-ban Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere által adományozott Csokonai-díj egyik kitüntetettje **dr. Márkus Miklósné Natter Nád Klára** ének-zene tanár, karnagy, elnökségünk tagja, lapunk főszerkesztője. Nagyra becsült kolléganőnk ugyanakkor a Bárdos Lajos Társaság főtitkáraként és a KÓTA sajtóbizottságának elnökeként is elvülhetetlen érdemeket szerzett.

A Csokonai-díj méltó elismerése a sok évtizedes, sokoldalú és elhivatottságról tanúskodó munkának. **Márkusné Natter-Nád Klára** a felnőtt és ifjúsági kórusmozgalomnak, a kodályi zenepedagógiának és zenei művelődési eszméknek évtizedek óta elkötelezett híve és szószólója. Szerkesztői és újságírói munkájával egyik legszorgalmasabb, kiemelkedő

„krónikása” a műkedvelő zenei mozgalom eseményeinek, a konferenciáknak, új kiadványok bemutatóinak. Szerkesztői munkája és saját írásai

is arról tanúskodnak, hogy fontosnak tartja a jelennek és a jövőnek is szóló tájékoztatást, a művészi teljesítmények méltánylását, az eseményekre, szereplőkre országos szélességben, esetenként a határon túlra is figyelve. Emellett műsorvezetőként, megemlékezések szónokaként is nagy szolgálatot tesz, segíti közös céljaink elérését.

A Magyar kultúra lovagjává fogadták *Kodály Zoltánnét, Társaságunk tiszteletbeli elnökét*

A címet a Falvak Kultúrájáért Alapítvány a kultúra különböző területein lovagiasan, huzamos ideje tevékenykedők elismerésére 1998. szeptemberében hívta életre. Az adományozó kuratórium döntését 2005-től a Kultúra Lovagrendje évente felkért lovagjaiból álló Tanácsadó Testület készíti elő. E cím adományozásának alkalmá is a Magyar Kultúra Napja.

A 2016 január 22-i ünnepségen Kodály Zoltánné nem tudott megjelenni. Az adományozó szervezet elnökének kérésére a MKT elnökségének február 15-i ülését követően a Régi-zeneakadémia tanácstermében került sor a cím adományozására családiasan ünnepélyes keretek között.

Négy tagú testület képviselte a Kultúra Lovagrendjét az avató ünnepségen. A jelölt lovagias tetteinek – a magyar zeneművészet és zenepedagógia, illetve Kodály életművének gondozása érdekében kifejtett tevékenységének – ismertetése után *Nick Ferenc* elnök úr fogadta a lánc átadásával, ***Kodály Zoltánné Péczely Sarolta*** énekművészt a kultúra lovagjai közé.

A kitüntetett – Kodály Zoltánnak a Visszatekinés előszavában írott gondolatát idézve – a megtett útra való visszanézés helyett az előtte, előttünk álló feladatokra figyelés, az azokért való felelősségteljes munka fontossága mellett tett hitet.

A jelenlévők énekszóval köszöntötték Kodály Zoltánnét.

Mindkét kitüntetettnek tisztelettel és szeretettel gratulálunk, jó egészséget és további eredményes tevékenységet kívánunk!

Ittzés Mihály

Búcsú és emlékezés

„ahányan végre így együtt vagyunk, mind elmegyünk.”
Weöres Sándor: Bolero

Igen, tudjuk ez a világ rendje, isteni rendelése, tenyerünkbe bele van írva a memento mori jele. Mégis, amikor – ha emberi mértékkel nem is fiatal, de még életrevalónak tudottat elveszítünk, olyat, akire – úgy tudjuk-érezzük –, még szüksége lenne akárcsak egy embernek, még inkább, ha többeknek – szeretteinek, barátainak, tanítványainak –, s ha különösen, ha halódásukról, távozni készülésükről nem tudunk, megdöbbenünk, elszorodunk, könnyet ejtünk... Aztán megpróbáljuk számba venni emlékeinket, soroljuk az eltávozott érdemeit...

E sorokkal közelmúltban elvesztettektől búcsúzunk, rájuk emlékezünk.

Körber Tivadarné Nagy Mária (1935–2016)

Minisztériumi ny. főtanácsos, zenetanár, aki a tanítást igazi hivatásának tekintette. Hosszú évekig volt a kecskeméti Kodály Iskola zongoratanára, s amikor sorsa 1975-ben Budapestre vezette és minisztériumi tisztviselő lett, akkor sem mondott le hivatásáról, amint tehette az ELTE zenei tanszékén oktatott; de a hivatali feladatokat is – a minisztériumban, majd a Zeneművészeti Főiskolán/Egyetemen – hivatásként végezte, mert tudta, hogy munkájával mindig a zenei életet, a zeneoktatást szolgálja. Valóban szolgálatnak tekintette munkáját, mert soha nem csak papirokról, paragrafusokról gondolkodott, hanem azokról, akik érdekében az iratok megszülettek: emberekről – tanárokról, zeneiskolai vagy egyetemi növendékekről, művészekről, egyénekről és közösségekről. Nagy szerepe volt a zeneiskolai tanárképzés négy évesre bővítésében, a Zeneakadémia Egyházzene Tanszékének újraindításában és más új szakok alapításában.

Segítő, szolgáló ember volt, s ezért sok szeretetet kapott. Így emlékezünk rá mi is.

Keönch Boldizsár (1938–2016)

Énekművész, zeneiskolai zongoratanári diplomával, műkedvelő és hivatásos énekkari gyakorlattal a háta mögött indult a dal- és oratórium-énekesi pályán 1971-ben Réti József növendékeként. 1973-tól tanított a Zeneművészeti Főiskolán/Egyetemen, közben néhány évig a Kodály Intézetben is. Számos külföldi Kodály kurzuson is oktatott. A barokk (Bach passiók), klasszikus és romantikus repertoár mellett Kodály tenor hangra írt dalainak, népdal feldolgozásának és a kortárs szerzők darabjainak, köztük a neki ajánlott műveknek – Ránki, Farkas, Kósa neki ajánlott dalainak – is hiteles tolmácsa volt. Az európai országok nagy részében, Ausztráliában (1979-ben a Psalmus Hungaricus szólistájaként) és az USA-ban szerepelt.

Tanítványainak szeretett mestere, tanártársainak kedvelt kollégája, művésztársainak megbízható, intelligens, muzikális partnere, sokaknak barátja távozott Keönch Boldizsár személyében.

Csizmadia Ferenc (1922–2016)

Nagykanizsai énektanár, karvezető, a zalai dalostalálkozóok lelkes szervezője életének 94. évében 2016. január 16-án elhunyt. Első együttese közé tartozott a nagykanizsai Szent Imre Kórus, amit 1947-ben hatóságilag feloszlattak. 1992-ben az újjászervezésben nagy szerepe volt karvezetőként, élete utolsó éveiben szolamvezetőként. Az együttes hosszú kényszerszünete alatt több iskolai és felnőtt kórust vezetett, mindig műsoron tartva Bartók, Kodály és Bárdos műveket, melyeket példát adva szólaltatott meg.

Bárdos Lajossal való közeli kapcsolatát jelzi, hogy Bárdos az ő szövegére, neki ajánlva írta a Thúry György emlékezete című kórusművét.

Requiescat in pace. Nyugodjanak békében!

2016. március 30. szerda este 19.30
MüPa Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Szokolay Sándor Emlékkoncert

Szokolay Sándor: Nyitányfantázia, op. 377

Szokolay Sándor: Trombitaverseny, op. 66

Bartók: Táncszvit

Szokolay Sándor: Várnász-szvit, op. 54/c

Kodály: Psalmus Hungaricus

Vezényel:

Kocsis Zoltán

Közreműködik:

Boldóczki Gábor - trombita

Pataki P. Dániel - tenor

Nemzeti Énekkar

karigazgató:

Antal Mátyás

„Szokolay baráti kör” jelisével

március 23-ig kedvezményes jegyek válthatók 1500.-Ft-os áron
a MüPa jegyirodáiban:

MüPa jegypénztár

1095 Bp. Komor Marcell u. 1.

Telefon: +36 1 555 3300,
+36 1 555 3301

E-mail: jegypenztar@mupa.hu

Nyitva: mindennap 10-18 óráig

Andrássy úti jegypénztár

1061 Bp. Andrássy út 28.

Telefon: +36 1 555 3310,
+36 1 555 3311

Nyitva: hétfőtől péntekig 10-19 óráig
szombaton 11-19 óráig

Allee Bevásárlóközpont, földszint

1117 Budapest,

Október huszonharmadika u. 8-10.

Nyitva:

hétfőtől szombatig 12-20 óráig

Mammut II. Bevásárlóközpont, 2. emelet

1024 Budapest Lövház utca 2-6.

Nyitva:

hétfőtől szombatig 12-20 óráig

MOM Park Bevásárlóközpont

1123 Budapest Alkotás u. 53.

Alkotás színt, az Információs pulttal szemben

Nyitva: hétfőtől szombatig 10-20 óráig

Bővebb információ:

www.mupa.hu

KÓRUSÜNNEP

Bartók Béla tiszteletére
2016. április 24. vasárnap délután és este

**A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége–KÓTA,
a Liszt Ferenc Zeneakadémia, és a Budapesti Tavaszi
Fesztivál**

közös rendezvénye a Tavaszi Fesztivál zárónapján.

Helyszínek:

Budapest
Liszt Ferenc tér, Zeneakadémia Nagyterem

18 óra, a Liszt Ferenc téren

Népzenei együttes játszik Bartók Béla gyűjtéseiből.
Sebestyén Márta énekel, dalt tanít,
2-3 táncos pár táncol egy népzenei együttes közreműködésével.
A gyülekező vendégek, kórusok számára tánctanítás, táncház

19 óra, a Zeneakadémia Nagytermében Koncert kezdődik

Bartók Béla kórusművei hangzanak el

különböző típusú együttesek előadásában.
A koncert elején és végén egyesített kórusok énekelnek.

A műsorban fellépő együttesek:

- a Debreceni Bárdos Lajos Leánykar,
a Debreceni Kölcsey Kórus,
a Nyíregyházi Főiskola Kórusa,
a Szegedi Bartók Béla Nőiakar,
a Magnificat Leánykar,
a Pécsi Bartók Béla Férfiakar,
- a Nyíregyházi Pro Musica Leánykar és a Szabolcsi Szimfonikus
Zenekar
- a Cantate Vegyeskar, a Budapesti Ifjúsági Kórus,
a Budapesti Monteverdi Kórus